

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**АНТРОПОНІМІЯ СЕЛА ГОРОДОК
КАМІНЬ-КАШИРСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова
і література», ОПП «Українська мова і
література та західноєвропейська
мова»

Аліни БОРИСЮК

Науковий керівник:
к.філол.н., доцент кафедри української
мови та прикладної лінгвістики
Людмила КРАВЧЕНКО

Протокол № 11 засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
ННІФ від 01.06.2023
Завідувач кафедри _____ **Сергій РІЗНИК**

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНТРОПОНІМІЇ.....	7
1.1. З історії дослідження української антропонімії.....	7
1.2. Історія села Городок як екстралінгвальний чинник розвитку місцевого антропонімікону	10
1.3. Категорія особового імені в антропоніміці	15
1.4. Прізвище як антропонімна категорія	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	21
РОЗДІЛ 2. ІМЕННИК СЕЛА ГОРОДОК.....	22
2.1. Склад особового іменника за походженням	22
2.2. Динаміка вживання особових імен.....	31
2.2.1. Чоловічий іменник	31
2.2.2. Жіночий іменник.....	36
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	40
РОЗДІЛ 3. ПРИЗВИЩЕВА СИСТЕМА СЕЛА ГОРОДОК.....	41
3.1. Лексична база прізвищ.....	41
3.1.1. Прізвища, утворені від антропонімів.....	42
3.1.2. Прізвища, похідні від апелятивних означень особи.....	49
3.1.3 Прізвища, похідні від іншомовних лексем та прізвища, походження яких не встановлено	51
3.2. Словотвір прізвищ.....	52
3.2.1. Лексико-семантичний спосіб творення	52
3.2.2. Морфологічний спосіб творення	54
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	59
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Лексика української мови поділяється на дві групи – апелятиви та оніми. Частиною онімного шару є антропоніми – власні назви людей. Це лінгвальні одиниці, які забезпечують мовну ідентифікацію особи в суспільстві. Офіційним в Україні є тричленне найменування людини, яке складається з прізвища, особового імені та імені по батькові.

Напрямок дослідження регіональної антропонімії України сьогодні надзвичайно актуальний. Найгрунтовнішими стали праці П. Чучки (Закарпаття), Г. Бучко (Бойківщина), С. Панцьо, Є. Вольнич-Павловської (Лемківщина), Б. Близнюк (Гуцульщина), І. Фаріон (Наддністрянщина), Л. Гарновецької-Ткач (Буковинське Придністров'я), Г. Панчук (Опілля), С. Шеремета (Північна Тернопільщина), Н. Рульова (Західне Поділля) [61, с. 17]. Саме західноукраїнські території досліджені найбільше. Це пов'язано з тісними зв'язками із сусідніми народами та їхніми мовами, що мають безпосередній вплив на розвиток місцевого антропонімікону.

Не менш важливими у сфері вивчення офіційних іменувань мешканців інших регіонів України є напрацювання В. Познанської (Східна Україна), Т. Марталого (Північний Степ), І. Ільченка (Нижня Наддніпрянщина), Ю. Бабія (Середня Наддніпрянщина), І. Сухомлина (Полтавщина), Л. Кравченко (Лубенщина), Ю. Новикової (Донеччина), Ю. Блажчук (Уманщини), Я. Пури (Рівненщина) тощо [43, с. 96].

Незважаючи на те, що антропонімія України та її окремих регіонів неодноразово ставала предметом зацікавлення науковців, антропонімі системи окремих населених пунктів, зокрема й села Городок Камінь-Каширського району Волинської області, досі залишаються поза увагою дослідників. Це зумовило вибір теми нашої роботи.

Темою дослідження є антропонімія села Городок Камінь-Каширського району Волинської області, а саме його іменник та прізвищева система.

Актуальність дослідження зумовлена потребою вивчення власних назв людей окремих населених пунктів задля виявлення специфічних рис,

регіональних ознак української антропонімії, порівняння матеріалів різних територій та доповнення картини антропонімійної системи України.

Метою роботи є комплексний аналіз іменника та прізвищевої системи села Городок.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

1) зібрати фактичний матеріал й укласти на його основі покажчики прізвищ та власних особових імен мешканців села Городок Камінь-Каширського району Волинської області;

2) здійснити аналіз і класифікацію особових імен мешканців села в межах груп за походженням;

3) простежити якісні й кількісні зміни іменника з 1860 по 2023 рр.;

4) виявити загальні тенденції розвитку іменника села Городок у досліджуваний період;

5) здійснити лексико-семантичну класифікацію прізвищ зазначеного регіону;

6) виокремити найтипівіші для досліджуваної території словотвірні моделі прізвищ;

7) визначити кількісне та відсоткове співвідношення прізвищ за лексичною базою та способом творення.

Об'єктом дослідження є прізвища та особові імена села Городок Камінь-Каширського району Волинської області, а також їхні варіанти, зафіксовані в офіційній документації.

Предмет дослідження: лексична база й словотвір прізвищ, походження та динаміка функціонування власних особових імен села Городок.

У роботі використано загальнонаукові та спеціальні **методи**: описовий, зіставний, статистичний, порівняльно-історичний, етимологічний, методи семантичного та структурного аналізу.

Фактичний матеріал дослідження – 173 неповторюваних прізвища та 242 неповторюваних власних особових імені (106 жіночих та 136 чоловічих),

які ідентифікували 1853 мешканців села Городок, а також 14 іменних основ, зафіксованих в неповторюваних іменах по батькові.

Джерельна база дослідження: погосподарська книга Городоцької сільської ради на 1948 рік (258 облікових листа, які позначають 258 господарств) та погосподарська книга Городоцького старостинського округу на 2023 рік (361 обліковий лист, який позначає 332 чинних домогосподарства). Загалом записи охоплюють час народження мешканців з 1860 року по 01.01.2023 року.

Наукова новизна дослідження зумовлена тим, що вперше об'єктом лінгвістичного дослідження стала офіційна антропонімія села Городок, засвідчена в погосподарських книгах – 173 неповторюваних прізвища, 242 неповторюваних особових імен та 14 лексем в складі імен по батькові.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що результати нашого дослідження доповнюють антропонімійну картину Волині й загалом України та можуть сприяти подальшому науковому осмисленню та поглибленню вивчення регіональної антропонімії.

Практичне значення полягає в можливості використання висновків та узагальнень роботи на уроках української мови, історії, народознавства, українознавства в середній школі, у викладанні курсів лексикології, словотвору, ономастики в закладах вищої освіти тощо. Матеріали можуть бути цікавими й корисними кожному носієві проаналізованих особових імен та прізвищ.

Апробація роботи. Частина результатів дослідження була апробована на Міжнародній науково-практичній конференції «Філологія початку XXI сторіччя: традиції та новаторство» (Київ, 2022).

Публікації. Тези доповіді «Словотвір прізвищ мешканців села Городок Камінь-Каширського району Волинської області» були опубліковані в збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Філологія початку XXI сторіччя: традиції та новаторство» (30 вересня – 1 жовтня 2022

року, м. Київ) з присвоєнням міжнародного цифрового ідентифікатора DOI:
<https://doi.org/10.36059/978-966-397-263-3/02>.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (66 позицій) та 5 додатків. У додатках міститься покажчик особових імен із їхніми варіантами й вказівкою на частоту фіксування (див. Додаток 1) та покажчик зафіксованих прізвищ із вказівкою на частоту фіксування (див. Додаток 2). Повний обсяг роботи становить 85 сторінок, основного тексту – 62 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНТРОПОНІМІЇ

1.1. З історії дослідження української антропонімії

Антропоніми є значною та специфічною частиною лексичного складу української мови. Вони перебувають у тісному взаємозв'язку з апелятивами й іншими групами онімів. Особові назви завжди цікавили людей і були пов'язані з національним менталітетом, культурою, звичаями та традиціями народу. Ще давньогрецькі філософи звертали на них особливу увагу.

Одну з перших спроб пояснити українські оніми здійснив Нестор Літописець у давньоруських літописах XII ст. Першою лексикографічною працею, що містить не лише тлумачення загальних назв, але й походження та етимологію особових імен, став «Лексикон словенороський» (1627 р.) Памва Беринди [55, с. 11]. Проте опрацьований в подібних роботах матеріал ще не набув системного й наукового викладу.

Основоположником слов'янської ономастики вважають словенського вченого-славіста Ф. Міклошича. У своїй праці «Die Bildung der slavischen Personennamen» («Структура слов'янських особових імен») (1860) він розглянув будову власних назв [43, с. 91]. У 1886 р. хорватський мовознавець Т. Маретич уперше запропонував термін «ономастика», розуміючи під ним лише одну ономастичну дисципліну – антропонімію [43, с. 69].

Невелика стаття А. Степовича «Заметка о происхождении и склонении малорусских фамилий» (1882) стала першою науковою розвідкою в галузі української антропонімії. Продовжив дослідження прізвищ та прізвицьк М. Сумцов, зібравши цінний фактичний матеріал та систематизувавши антропоніми. У II пол. XIX українську антропонімію переважно в історичному та етнографічному контексті вивчали М. Максимович, В. Ястребов, Я. Рудницький та інші [21, с. 17].

В. Охримович у «Знадобах до пізнання народних звичаїв і поглядів правових» (1895) в окремому розділі розглянув українські особові назви прізвищезового зразка на матеріалі двох карпатських сіл та класифікував їх

[55, с. 26]. І. Франко, якого вважають засновником української антропоніміки, доповнив дослідження В. Охримовича. У своїй праці «Причинки до української ономастики» (1906) він проаналізував західноукраїнські власні особові назви XVI ст., зазначивши, що це важливий матеріал для дослідження не лише філологів, але й істориків та етнографів [52, с. 391].

У I половині XX ст. українська регіональна антропоніміка поповнилася роботами М. Зубрицького (Старосамбірщина) та М. Корниловича (Волинь, Холмщина й Підляшшя). У 20-ті рр. В. Дем'янчук, І. Панькевич, П. Сосенко порушили питання правопису власних назв. М. Торчинський зазначає: «XIX ст. – початок XX ст. характеризується домінуванням ономастичних студій описового характеру, причому значна частина таких праць активно використовує дані «народної етимології» [49, с. 19].

Якісно новий етап в українській антропонімії ознаменувала стаття В. Коломійця й О. Мельничука «Прізвища на -ов, -ев (-ів), та -ин, -ін в українській мові» (1951) та праці інших мовознавців, які з'явилися вслід за нею. Про післявоєнний період в ономастиці М. Худаш пише так: «Українська антропоніміка звільняється від історико-етнографічного опису і переходить у сферу лінгвістичного аналізу» [55, с. 30].

Поштовхом до активізації дослідження східнослов'янської ономастики став VI Міжнародний з'їзд славистів у 1958 р. Це посприяло започаткуванню низки центрів вивчення пропріальної лексики. Зокрема в Україні була створена ономастичну комісія при вченій раді Інституту мовознавства АН УРСР, а в 1959 р. – при Українському комітеті славистів [21, с. 18].

Важливими науковими здобутками в українській антропоніміці стали лексикографічні праці. У 1935 р. виходить «Словник особових імен у літературній українській формі» І. Огієнка, а в 1954 р. – «Українсько-російський і російсько-український словник власних імен людей» Л. Скрипник та Н. Дзятківської. Словники прізвищ степової України, правобережного степу, Дніпровського Припоріжжя, Середньої Наддніпрянщини самостійно й у співавторстві видав В. Горпинич [43, с. 96].

Уже за часів незалежної України були опубліковані «Словник сучасних українських прізвищ» Ю. Редька, історико-етимологічні словники «Прізвища закарпатських українців» та «Слов'янські особові імена українців» П. Чучки, «Словник власних імен людей» Л. Скрипник та Н. Дзятківської, «Словник українських імен» І. Трійняка, «Чоловічі та жіночі імена» Ю. Ісата [43, с. 92].

У II половині XX ст. Л. Гумецька, Ю. Редько, М. Худаш та П. Чучка в монографіях здійснили детальний аналіз української антропоніміки, а О. Ткаченко, І. Железняк, І. Сухомлин, В. Німчук у своїх працях ґрунтовно дослідили українські прізвища. Історична антропонімія ввійшла до кола зацікавлень Р. Керсти, О. Демчука, І. Железняка, С. Пахомової, О. Неділька, В. Франчука, Р. Осташа, О. Добровольського та інших [61, с. 17].

Сучасні антропонімічні дослідження присвячені етимології антропонімів (С. Вербич, О. Карпенко, В. Шульгач, М. Торчинський), їхній словотвірній будові (Г. Бучко, Л. Кравченко, Б. Близнюк, Ю. Бабій) та регіональній характеристиці (Ю. Блажчук, Г. Бучко, І. Корнієнко, Л. Кравченко, Ю. Новикова, С. Панцьо, В. Познанська, Н. Рувьова, С. Шеремета, О. Ющишина та інші) [43, с. 75].

Зазначимо також ключові аспекти у вивченні антропонімії історико-етнографічного регіону Волинь. Одним із перших ономастичних досліджень цього краю стала розвідка М. Корниловича «Народна родова ономастика на Волині наприкінці XVIII ст. і в I-й пол. XIX в.» (1930). Об'єктом уваги були прізвищеві назви передусім Житомирщини. Автор описав власні спостереження щодо чинників назвотворення, звертаючи особливу увагу на соціальний критерій, тобто стать, рід занять, місце людини в суспільстві [20, с. 130].

У 1962 р. А. Матвієнко визначив характерні особливості антропонімії Західної Волині на матеріалі володимирських земських книг 1550–1580 рр [26]. А. Білорус також займався дослідженням цього питання, фактичним джерелом його дослідження стали володимирські актові книги XVI ст. [6].

Українські мовознавці Л. Гумецька, Р. Керста, І. Єфименко, М. Демчук, польські дослідниці Е. Рудольф-Жолковська, Е. Вольнич-Павловська, В. Шульовська та інші використали давній антропонімний матеріал Волині у своїх дослідженнях [23, с. 116]. І. Митнік у монографії «Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku» здійснила аналіз давньої антропонімії Волині [65].

Особові назви Волині також фіксуються в лексикографічних працях, зокрема за редакцією Ю. Редька та П. Чучки. В аспекті діалектології проаналізував оніми західнополіської говірки Г. Аркушин [1, с. 208]. Етимологію місцевих прізвищ висвітлив у своїх статтях В. Шульгач [15, с. 33].

Грунтовними працями останніх років стали дисертаційні роботи, присвячені антропонімії півдня Волинської області (Л. Лісова, 2012), неофіційної антропонімія Західного Полісся (Н. Шульська, 2011), прізвищ м. Луцьк (І. Скорук, 2017), м. Нововолинськ (О. Хвіщук, 2017), а також вужчі дослідження окремих сіл та містечок області.

Отже, сучасний ономастичний матеріал Волині проаналізовано різноаспектно. Ми зосередили свою увагу на дослідженні антропонімії одного населеного пункту східної частини сучасної Волинської області – села Городок Камінь-Каширського району.

1.2. Історія села Городок як екстралінгвальний чинник розвитку місцевого антропонімікону

Село Городок має давню історію, яка тягнеться ще з часів Київської держави. У різний період населений пункт називався Грудек, Чернч-Городок, Чернче-Городок, Череч-городок. Топонім етимологічно походить від старослов'янського слова **градъ** – «місто, сад», споріднене з праслов'янським ***gordъ**, що означає певне відгороджене місце [13, I, с. 571]. Можливим також є польський варіант трактування «городня» – тобто військові оборонні споруди, опорні пункти захисту від ворогів, за стінами яких можна було сховатися. Такі місцеві укріплення згодом переростали в села та містечка із земельними наділами від державних осіб [29, с. 79].

Прикладка «Чернч» та інші варіанти її написання мають корінь «чорн», що вказував, імовірно, на чорні сторінки з життя місцевих жителів, яких в історії було чимало. Назва пов'язана з деякими іншими топонімами села, наприклад з урочищем Чорна Лоза.

Перша згадка про Городок датується 1136 роком. Проте місцеві краєзнавці стверджують, що історія села починається значно раніше. У літописних хроніках та інших архівних документах фіксується інформація про ледь не щорічні половецькі набіги кінця XI – початку XII ст. на край, зокрема ханом Буняком Шолудивим, внаслідок яких неодноразово був знищений замок або ж Городище [29, с. 91].

З кінця XIII ст. земля Галицько-Волинської держави, на якій існував та розвивався Городок, стала об'єктом багаторічної боротьби між Великим Князівством Литовським та Королівством Польським. До підписання Люблінської унії на цих землях господарювали невисокі за рангом «князьки» Руденські, Козинські, Загорівські, Каширські, Пісоченські та інші. Залишили свій слід і шляхетський рід Фальчевських, і князівський рід Сангушків [29, с. 84]. У цей період вперше було задокументовано, що станом на 1545 р. Чернч-Городок з присілком нараховує 21 дворище, на 1577 р. – 28 дворощ. Село належало до луцького ключа, було «господарського» типу, тобто виконувало різні повинності на користь Луцького замку [22, с. 6].

Варто зазначити, що відомий науковець, історик Михайло Грушевський на історичній карті «Волинь і Поділля XIV –XVI ст.», вміщеній у його монографії, позначає лише два населених пункти колишнього Маневицького району – Старий Чорторийськ і Чернч-Городок [29, с. 106], що свідчить про високий рівень розвитку поселення на той час.

Після утворення Речі Посполитої у 1569 р. змінився звичний устрій життя волинян: почалося велике національне та економічне гноблення, гоніння на православну віру, «полонізація».

Національно-визвольна боротьба XVII ст. також залишила свій відбиток на історії краю. У цей період фіксуються активні міграційні процеси. За

словами краєзнавця Р. Миткалика, тоді в селі прижилися «гусарі Потоцькі», втікачі від дубровських поміщиків – рід Дубровських, роди Приходьків, Каращуків, Нестеруків з навколишніх сіл та навіть осавул, хранитель гетьманського пірнача із Запорозької Січі, що започаткував рід Лук'янчуків-Пірначів [29, с. 111]. Їх нащадки досі проживають в Городку та сусідньому Прилісному, яке тоді мало статус «присілка», а пізніше було об'єднане з центром Чернчгородської волості в одну агломерацію [22, с. 8].

Після третього поділу Польщі 1795 р. село увійшло до Волинської губернії південно-західної частини Російської імперії на чолі з київським генерал-губернаторством. Нова влада заохочувала переселення з чужих територій та держав на Волинь. Місцеві жителі пригадують, що саме у цей період в «селение» (вже не містечко) Городок прибуває родина Титових.

Черговою трагічною сторінкою для села стала Перша світова війна. Десятки місцевих чоловіків були мобілізовані до російського війська або ж призвані в місцеві ополченські полки. Протягом майже двох років протистояння фронти перекочувалися від річки Стоходу до Стиру, чи не щоразу проходячи через село. Унаслідок Брусилівського прориву в 1916 р. на лінії Городок – Маневичі – Оконськ супротивника було розбито [29, с. 152]. Свого часу на ці території поширила свій вплив Центральна Рада та Директорія; у 1917–1918 рр. недалеко від села проходили шляхи Повстанської армії УНР й Українських січових стрільців.

18 березня 1921 р. після підписання Варшавського договору між урядом Директорії та польським урядом Ю. Пілсудського Західна Україна знову опинилася під владою Польщі. Городківська волость була перетворена в гміну Маневиче, до якої увійшло й село Городок зі ще 16 громадами. На їх території активно будувалися польські колонії та проводилося заселення поляками. Через політику пацифікації, здирницьке ставлення до робітників стосунки між адміністрацією та селянами завжди були загостреними [29, с. 191].

Але проживання на території Польської держави, яка мала налагоджені зв'язки з іншими країнами, стало для українців «квитком» у Європу, а звідти

– до Америки. Це здавалося великою перевагою порівняно із ситуацією в ізольованому від зовнішнього світу Радянському союзу, в якому сільські мешканці отримали паспорти лише у 1953 р., а до цього, маючи лише метрики, видані при народженні, не могли вільно пересуватися навіть в межах країни.

Тому в 1921–1939 рр. місцеві жителі виїжджали на заробітки, емігрували в пошуках кращого життя, наприклад Архип Голодюк. А сім'ї Шипеликів, вихідців із сусіднього села Карасин, які наразі проживають в Городку, через майже сто років вдалося віднайти родичів з Аргентини. Це стало знаковою подією, адже відомостей про інших емігрантів, на жаль, не залишилося.

У 20–30-х рр. активно розвивається освіта та культура. У селі функціонувала 3-річна, а згодом 4-річна початкова школа, навчання в якій велося виключно польською мовою. У цей час по всьому повіту за ініціативи січових стрільців розгортається діяльність «Просвіти». У Городку вона здійснювалася здебільшого таємно вдома в небайдужих селян, бо городоцька управа дотримувалася пропольської орієнтації. Але відкрито й активно вона провадилася в сусідньому селі Прилісне: діяла місцева просвітянська школа, працювала читальня та «декламаторська студія», куди залучали селян з усієї округи. Із львівської «Просвіти» привозили підручники та україномовну літературу, заняття проводили українською мовою старшини січових стрільців, оскільки польські вчителі вороже ставилися до подібної просвітницької роботи. Така діяльність сприяла зростанню національної свідомості та поширенню національної ідеї [29, с. 211].

17 вересня 1939 р. польська окупаційна влада змінилася на радянську. Уже в складі Червоної армії та місцевих партизанських загонів жителям села довелося брати участь у Другій світовій війні. За кілька років окупації десятків молодих жінок були вивезені на примусові роботи до Німеччини. Не всі з оstarбайтерок повернулися додому.

Обидві війни завдали не лише великих матеріальних та економічних втрат, але й негативно позначилися на демографічній ситуації. Станом на 1948 рік у селі залишилося лише 19 чоловіків та 37 жінок, які народилися в

проміжку з 1910 по 1919 рік. Це пов'язано з низькою народжуваністю в період Першої світової, з десятками загиблих та зниклих безвісти молодих людей, а також із вбитими місцевими жителями села, через яке проходили шляхи нацистів під час Другої світової. Чоловіки, народжені в зазначений період, мали 21-31 рік, а тому в першу чергу були мобілізовані до війська. У післявоєнний час в Городку траплялися випадки смертей від голоду, а навесні 1947 р. район сколихнула ще й епідемія тифу.

Для порівняння, у погосподарській книзі 1948 року фіксуємо 122 особи 1900–1909 років народження та 177 осіб 1920–1929 років народження.

Війни позначилися й на етнічному складі села. Уся община євреїв, яка проживали тут щонайменше кілька сотень років, у 1939 р. встигла виїхати перед загрозою з боку німецької армії, не залишивши по собі ніякого сліду, зокрема й на антропоніміці села.

Післявоєнний період став складним для всієї України. Тому жителі західних регіонів, у тому числі із села Городок, масово виїжджали «на відбудову» на Кривбас та Донбас, до прикладу сини Дубровської Мотруни, які осіли в Дніпропетровській області. Деяких робітників переселяли до Казахстану на освоєння цілинних земель. Але міграційний процес відбувався і в іншому напрямку: до села приїхали Володимир Федоров із Луганської області, Микола Савчук із Казахстану, створивши тут згодом сім'ї.

Знаковим для післявоєнного часу був момент утворення Городоцького радгоспу та лісгоспзагу; органом місцевої влади стала Городоцька сільська Рада депутатів трудящих. У цей час впроваджується обов'язкове ведення секретарем сільради документів первинного обліку – погосподарських книг, в яких містилася інформація про членів сім'ї кожного господарства (ПІБ, рік народження, національність, освіта, професія, місце роботи) і дані щодо землі, наявного в користуванні реманенту, різного типу будівель, худоби тощо. Першу погосподарську книгу вела секретар Ради Горайчук Ганна Сафонівна. Документ містить відомості станом на 1948 р. та зберігається в архівах села. Саме він послужив для нас джерелом антропонімікону того часу.

У книзі зафіксовано 967 жителів 1860–1948 років народження. В усіх з них національність зазначена «українець», оскільки ці записи були зроблені ще до масштабних міграційних процесів післявоєнного часу, які тривали протягом усього періоду існування Радянського Союзу. Лише в II пол. XX ст. у селі з'являються представники інших народів. Зважаючи на територіальну близькість, найчастіше це були білоруси (Олег Куницький), росіяни (Микола Масетич), казахи (Володимир Цан), азербайджанці (Лариса Ахундова (Мефанік)).

У 1990 р. органом місцевої влади стала Городоцька сільська рада, а село до 2016 р. ввійшло до складу Маневицького району Волинської області. Унаслідок децентралізації Городок став частиною Прилісненської сільської територіальної громади Камінь-Каширського району Волинської області.

Чисельність населення в селі за переписом 1989 р. становила 1118 осіб, з яких 524 чоловіки та 594 жінки, за етнічним складом – 99,72% українців та 0,28% росіян. У 2001 р. кількість зменшилася до 1081 особи [12]. Згідно з інформацією з погосподарської книги цього року, наданою Городоцьким старостинським округом, станом на 01.01.2023 р. у селі фактично проживає 939 людей. Основну частину мешканців села складають люди працездатного віку – 57%, діти та молодь до 23 років – 26%, а старші люди – 17%.

1.3. Категорія особового імені в антропоніміці

Власні особові імена людей були першим засобом розрізнення людей серед інших. Тому їх вважають найдавнішим класом антропонімів, який покликаний ідентифікувати певну особу. Серед характерних рис особових імен як антропонімного класу можна виокремити неспадковість, неналежність до певного роду, однопоколінність, індивідуальність.

Людина отримує своє ім'я при народженні та асоціюється з ним протягом усього життя. При цьому воно лише виступає своєрідним знаком особи, позначає її своїм звучанням, а не семантикою лексеми, від якої

походить. Л. Белей зазначає: «Ім'я народжується щоразу, коли його дають конкретній особі, бо тоді воно наповнюється особливим, новим змістом і в такий спосіб розширює часто незліченний реєстр своїх значень» [4, с. 4].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» вказані такі значення лексеми «ім'я»:

- 1) особиста назва людини, що дається їй після народження;
- 2) те саме, що назва (найменування, називання речі своїми іменами);
- 3) символ або група символів, що використовуються для ідентифікації елемента даних (у системах обробки інформації);
- 4) те саме, що слава (репутація) [9, с. 494].

Ключовою в нашому дослідженні є перша із зазначених дефініцій.

Іменник – це сукупність власних особових імен, що обслуговують представників певного народу чи колективу. Під сучасним українським іменником розуміємо офіційні власні імена українців. Перелік цих імен, а також можливі їхні варіанти фіксуються в словниках власних імен людей.

Традиція називати дітей особовими іменами тягнеться ще з прадавніх часів. У розвитку українського національного іменника виділяють три ключові етапи.

1. Дохристиянський період (до 988 р.). Характеризувався функціонуванням автохтонних слов'янських особових імен, тобто імен праслов'янського походження або утворених пізніше на слов'янському мовному ґрунті [11, с. 13]. М. Демчук виділяє серед них імена-композиції, відкомпозиційні деривати та імена апелятивного походження. Вони відрізнялися між собою хронологічними межами, структурними та функціональними особливостями [11, с. 34].

2. Християнський період (988–1917 рр). Хронологічний проміжок, що розпочався після хрещення Русі. Це була подія, яка кардинально вплинула на давньоукраїнський антропонімний фонд, скоротивши його та закріпивши домінування візантійських імен майже на тисячоліття [21, с. 34].

У межах цього етапу можемо виокремити кілька важливих хронологічних моментів. До XII ст. тривав процес адаптації нових для слов'ян християнських імен, які певний час паралельно вживалися з автохтонними власними назвами. Після чого відбулося остаточне закріплення канонічних імен в адаптованій формі. Традиційні слов'янські імена перейшли до розряду прізвиськ або стали другим компонентом антропонімної формули, в яку трансформувалися однолексемні антропосистеми дохристиянського періоду [27, с. 251].

Із XVII до початку XX ст. спостерігалось усталення християнського іменника. А із XVII до початку XIX ст. проходили активні процеси творення системи українських прізвищ, в основу яких переважно і лягали різні види особових імен [21, с. 23].

3. Сучасний період (1917 р. – донині). Після Російської революції 1917-го року розпочалася так звана «іменна повінь», що тривала до 20-30 років XX століття. Це був період значного розширення українського іменника завдяки новотворам та запозиченим іменам [21, с. 43]. Такі зміни стали можливі завдяки зменшенню ролі церкви в іменуванні новонародженого та наданню цього права самим батькам.

Період від дня проголошення незалежності України називають національно-державним. Він має свої характерні особливості, зокрема специфічний реєстр слів та мотиви надання [5, с. 7]. Особливо цікава група імен, обраних для дитини під впливом різних екстралінгвальних факторів сьогодення – війни, політичних процесів, популярних культурних продуктів тощо. Сучасний іменник досі перебуває в активному розвитку.

1.4. Прізвище як антропонімна категорія

Прізвища порівняно з прізвиськами чи особовими іменами є наймолодшим класом антропонімів. У слов'ян вони виникали в різний час навіть у межах однієї держави, до того ж на різних соціальних зрізах.

Як офіційна назва українське прізвище почало використовуватися, за різними думками, у XIII–XIV ст. (В. Сухомлин), XIV–XV ст. (Л. Гумецька),

XVII ст. (В. Франчук, О. Неділько). Процес закріплення прізвищ широких мас почав відбуватися з 1632 року, а саме після того, як Петро Могила доручив православної церкві ведення метричних книг [52, с. 189]. М. Худаш вважає періодом їхнього становлення кінець XVIII – початок XIX ст., коли на всій етнічній території України було запроваджено кодифіковане право [55, с. 76].

Спадкові родові прізвища спочатку мали лише представники багатих верств суспільства, бо такі юридичні процеси, як купівля-продаж, передача в спадок потребували точності в документах, і самих лише особових імен стало недостатньо. Згодом офіційні прізвища почали використовуватися і для ідентифікації представників ширших мас [43, с. 86]. Значна частка їх постала на основі колишніх прізвиськ. Унікальними є козацькі прізвища, поширені, щоправда, в центральній та східній частині України, тоді як на західній трапляються рідко.

Термін *прізвище* є одним із ключових у нашому дослідженні. Уперше він фіксується ще в пам'ятках української мови XVI ст., але охоплював тоді дещо ширше коло значень. Як і лексеми *прозвіще*, *прирокъ*, *назвиско*, *прозвиско*, *прозваніє*, *назвище*, *порекло*, *имя*, термін *прізвище* вживався на позначення прізвиськ [55, с. 40]. У словнику Б. Грінченка *прізвище* та *прізвисько* вказані як взаємозамінні зі значенням «*прозвіще*, *прозваніє*» (прізвисько) та «*фамилия*» (прізвище) [46, III, с. 455]. Це свідчить про термінологічну неусталеність антропоніміки в кінці XIX ст.

Сьогодні *прізвиська*, на відміну від прізвищ, вважають додатковими, необов'язковими та здебільшого однопоколінними найменуваннями, які характеризують денотата за певною ознакою, служать для детальнішої індивідуалізації та часто мають експресивний характер.

У період неунормованості ідентифікаційної системи на позначення особового власного іменування використовувалися також такі терміни, як *власні найменування прізвищевого типу* (Г. Бучко); *додаткові найменування* (Ю. Карпенко); *допрізвищеві назви* (С. Пахомова); *іменування типу прізвищ* (Т. Гайдукевич); *назви прізвищевого типу* (Л. Тарновецька); *прізвища та*

применні ідентифікаційні знаки (С. Панцьо); *применні означення прізвищевого типу* (П. Чучка); *прізвищеві назви* (М. Худаш, І. Фаріон) [44, с. 88]. Сьогодні в ономастиці прийнято вживати термін *прізвищеві назви* щодо найменувань, які використовувалися до початку ХІХ століття, хронологічно передували прізвищам і були з ними тісно пов'язані. Неспадковість та змінність прізвищевих назв є тими рисами, що відрізняє їх від прізвищ [43, с. 87].

Сучасні ономасти дають різне визначення терміну *прізвище*. Зокрема М. Худаш у своїй монографії сформулював його так: «Прізвище – це додаване до власного імені й назви по батькові спадкове незмінне офіційне родинне найменування, яке передається від батька до шлюбних дітей або (у передбачених законодавством випадках) від матері, при шлюбі від чоловіка до дружини й навпаки, і в офіційній практиці ідентифікації особи вживається після імені й назви по батькові або перед ними» [55, с. 91]. Дослідник звернув увагу на такі диференційні ознаки прізвищ, як спадковість, незмінна форма, функціонування його не лише у сфері мови, а й права, тому воно має й відповідне правове унормування.

П. Чучка виділив такі ознаки прізвищ: юридична обов'язковість, родинна спадковість, часова стабільність, мінімальне звукове варіювання, максимально можлива індивідуалізація [59 с. ХІІ].

У сучасній Україні прізвище разом з особовим ім'ям та іменем по батькові складають офіційне тричленне найменування людини. З одного боку, його можна розглядати як правову категорію, що служить для регулювання соціально-правових, зокрема сімейних та майнових відносин між громадянами в державі [14, с. 50]. З іншого – як мовну категорію, що є предметом вивчення орфоєпії, орфографії, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису. Проаналізувати будову прізвищ ми можемо з боку їхньої структурно-словотвірної характеристики.

З правової точки зору, особове ім'я людини – це юридично зафіксована власна назва, засіб словесної індивідуалізації особи в суспільстві та державі.

Згідно зі статтею 295 Цивільного кодексу України громадяни мають право на зміну прізвища, власного імені та імені по батькові на власний розсуд з 16 років чи за згодою батьків з 14 років [56]. А згідно зі статтею 35 Сімейного кодексу України існує також право на вибір прізвища під час реєстрації шлюбу. Наречені можуть обрати спільне або приєднати до свого прізвища прізвище нареченого чи нареченої. При цьому складення більше двох прізвищ не допускається [42].

Характерною особливістю сучасного прізвища як мовної одиниці є відсутність лексичного значення. Історично його функція полягала в характеризуванні певного денотата, але з часом така необхідність втратилася. Сьогодні воно лише називає родину та індивідуалізує її членів серед інших родин. П. Чучка називає прізвища «типовими асематичними знаками» [59 с. V]. Незважаючи на це, кожне з них має певну історію, походження та етимологічне значення. І завдяки лексико-семантичному та етимологічному аналізу ми можемо дослідити семантику твірних основ та встановити, яка архаїчна лексика лежить в основі прізвищ.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Історія вивчення української антропонімії мала свої етапи та особливості розвитку. Науковці здійснювали лінгвістичні дослідження в різних напрямках, зокрема щодо історії, походження, етимології, семантики, структурно-словотвірної характеристики. Антропоніми розглядали в синхронії й діахронії. Досі особливу увагу приділяють їхньому регіональному вивченню.

Антропонімікон Волині як історико-етнографічного регіону часто потрапляв в поле уваги дослідників. Проте східні регіони сучасної Волинської області в цьому плані вивчені недостатньо ґрунтовно та різноаспектно. Так офіційна антропонімія села Городок стала об'єктом наукового дослідження вперше.

Територіальна близькість, тісні культурні, історичні зв'язки, соціально-економічні, політичні та міграційні процеси були причиною впливу сусідніх країн та народів на різні сфери життя мешканців села, що відбилося й на антропонімічній системі. Найбільший вплив мала Польща, трохи менший – Німеччина (часто за посередництвом Польщі, зокрема в мовному питанні), Білорусь, Росія та деякі інші слов'янські країни.

Ми зосередили свою увагу на таких класах, як особове ім'я та прізвище, що найяскравіше репрезентують офіційний онімний простір певного регіону.

Оскільки прізвища та особові імена – це юридично закріплені знаки, їхня сукупність складає найбільшу унормовану антропонімну систему в селі, що має власні диференційні ознаки й особливості. Зокрема, вони вирізняються особливою стабільністю й упорядкованістю в порівнянні з іншими онімами.

РОЗДІЛ 2. ІМЕННИК СЕЛА ГОРОДОК

2.1. Склад особового іменника́ за походженням

Кожне особове ім'я має у своєму складі певну твірну лексему, за допомогою якої можна з'ясувати етимологію оніма. Проте через значний період часу зв'язок між твірним і похідним словом втрачається, а точне встановлення шляхів походження стає неможливим. Тому дослідники розрізняють оніми із відомою, невідомою та гіпотетичною етимологіями [48, с. 248].

Ми здійснили спробу класифікації особових імен мешканців села Городок за їх походженням з метою простежити якісний склад іменника́, спиралися при цьому на словники власних імен й етимологічний словник української мови. У роботі ми зберегли згідно з оригінальною графікою документів написання тих імен, що вказані українською мовою, інших – зазначили лише український інваріант.

Зауважимо, що досліджуваний чоловічий іменник представлений не лише власними особовими іменами мешканців, а й тими, що лежали в основі імен по батькові. Усього кількість досліджуваного матеріалу становить 255 одиниць (105 неповторюваних жіночих онімів, оскільки зафіксоване подвійне ім'я не містить унікального компонента, необхідного для етимологічного аналізу, 136 неповторюваних чоловічих онімів та 14 іменних основ, що трапляються в складі неповторюваних імен по батькові).

Існують різні погляди на класифікацію власних особових найменувань за їх походженням. Наприклад, П. Чучка писав про дві групи – слов'янські та неслов'янські [58, с. 120]. Л. Скрипник, Н. Дзятківська виокремили 6 «шарів» у складі сучасного українського іменника́: візантійські християнські імена, давньоруські імена, імена, запозичені із західно- й південнослов'янських мов, нові імена, які з'явилися після революції 1917 року, імена, запозичені із західноєвропейських мов та індивідуальні імена-новотвори, що виникають у колі певної родини [45, с. 7]. Для зручності ми використаємо поділ,

апробований Т. Бугою, на християнські, автохтонні слов'янські, нові та запозичені імена [7, с. 6].

А. Християнські імена прийшли на Русь разом із прийняттям християнства в X ст. із Візантії. Вони були канонізовані, тобто узаконені церквою і зафіксовані в спеціальних календарях (святцях). У часи, коли обряд наречення новонародженого належав церкві, дитина зазвичай отримувала ім'я одного зі святих, якого вшановували в той день. Основу імен церковного календаря складають давньоєврейські, давньогрецькі та давньоримські (латинські), тобто імена з тих країн, де зародилось і первинно поширювалось християнство.

Для періоду засвоєння цих імен характерний процес адаптації до структури староукраїнської мови. Це стало підґрунтям для виникнення народних варіантів імен.

Християнські канонічні імена становлять основу як чоловічого, так і жіночого іменника села Городок та домінують на всіх досліджуваних хронологічних зрізах. Усього маємо 221 одиницю, що становить 86,7% від 255 досліджуваних в аспекті походження неповторюваних особових імен.

Серед християнських імен в селі Городок найчастіше трапляються **грецькі**. Маємо 84 неповторюваних чоловічих імен. Це *Автонон, Анатолій, Андрій, Андронь, Арсен, Артем, Архип, Афанасій, Вакула, Василь, Влас, Георгій, Герасим, Гордій, Григорій, Димид, Дем'ян, Денис, Дмитро, Дорофей, Євген, Євмен, Євсей, Єгор, Зіновій, Зосим, Іларіон, Калістрат, Карп, Кирик, Кирило, Кіндрат, Кузьма, Лев, Леонід, Леонтій, Макар, Мефодій, Микита, Микола, Мирон, Митрофан, Міна, Нестер, Нікіта, Нікіфор, Окантій, Оконон, Олександр, Олексій, Олифер, Онисим, Онуфрій, Остап, Панас, Патій, Петро, Пилип, Платон, Потан, Прокоп, Родіон, Сидор, Сизон, Сила, Сопрун, Спиридон, Степан, Тарас, Тимофій, Тихон, Трифон, Трохим, Федір, Федот, Феодосій, Ферapon, Філімон, Харитон, Юрій, Юхим, Явдоким, Явтух, Ярмолай*. Також у погосподарських книгах зафіксовані їхні нормативні й розмовно-побутові варіанти.

Варто зазначати, що деякі християнські імена могли мати спільну першооснову, але на сьогодні вони є окремими, документально засвідченими іменами. Наприклад, давньогрецьке Γεώργιος [Geôrgos] — це нинішні *Георгій*, *Єгор* та *Юрій* [4, с. 20].

Жіночі імена грецького походження також лідирують – маємо 47 неповторюваних лексем: *Агафія*, *Алла*, *Ангеліна*, *Барвара*, *Вероніка*, *Галина*, *Зінаїда*, *Зоя*, *Ірина* (*Ярина*), *Катерина*, *Лариса*, *Лідія*, *Ліна*, *Лукера*, *Марфа*, *Меланія*, *Неоніла*, *Ніка*, *Оксана*, *Олена* (*Альона*), *Олеся*, *Палагея*, *Параска*, *Пистина*, *Синклета*, *Софія*, *Таїсія*, *Тамара*, *Февроня*, *Фекла*, *Хартина*, *Христина*, *Явдокія*. Деякі утворилися безпосередньо від відповідних чоловічих християнських імен: *Анастасія* (< Анастас), *Афанасія* (< Афанасій), *Василина* (< Василь), *Дарина*, *Дарія* (< Дарій), *Євгенія* (< Євгеній), *Єфимія* (< Єфим, Юхим), *Єфросинія* (< Єфросин), *Олександра* (< Олександр), *Онїсія* (< Онисій), *Степаніда* (< Степан), *Федора* (< Федір), *Федоська* (< Феодосій).

Серед українських імен грецького походження можемо виділити особливу підгрупу – **кальки**. Дискусійним було питання, куди ж відносити подібні антропоніми – до християнських чи слов'янських імен. Адже вони не є генетично слов'янськими, хоча й утворилися на давньоукраїнському мовному ґрунті [17, с. 26]. Проте за їхнім звучанням приховується християнське походження.

Кальки – це мовні запозичення, утворені через буквальный переклад іншомовного слова. Імена-кальки постали шляхом прямого перекладу канонічних особових найменувань. Прикладами є давньогрецькі імена, перекладені на старослов'янську: Πίστις (Пістіс) – *Віра*, Ἐλπίς (Елпіс) – *Надія*, Ἀγάπη (Агапе) – *Любов*. Це три сестри-мучениці у християнстві, імена яких уособлювали відповідні чесноти. Але варто зауважити, що ім'я їхньої матері *Софії* (Σοφία – «мудрість, розум») на старослов'янську перекладене подібним чином не було [45, с. 181].

Також до імен-кальок належить *Богдан* («Богом даний»), композит за своєю структурою, що є прямим перекладом давньогрецького імені Θεόδωτος

(Theódōros; канонічні Феодор, Феодот, Феодосій) з ідентичним значенням, що й у грецькій мові [5, с. 91]. Жіноче ім'я *Богдана* співвідноситься з відповідним іменем Θεοδοσία (Феодосія) [45, с. 42].

Друге місце за продуктивністю використання посідають **латинські** імена. Маємо 24 неповторювані лексеми серед чоловічого іменника: *Антон, Валентин, Валерій, Віктор, Віталій, Гнат, Дементій, Касіян, Клим, Корній, Костянтин, Лігвін, Максим, Марко, Маркіян, Мартин, Оляян, Омелян, Павло, Роман, Северян, Сергій, Терентій, Устим* та 26 неповторюваних лексем серед жіночого іменника: *Агрипина, Акуліна, Вікторія, Діана, Домініка, Домна, Емілія, Інна, Іуліта, Капітоліна, Каріна, Лукія, Маргарита, Марина, Мотруна, Наталія, Поліна, Павліна, Тетяна, Уляна, Юлія*. Такі імена, як *Антоніна* (< Антонін), *Валентина* (< Валентин), *Валерія* (< Валерій), *Мар'яна* (< Мар'ян), *Устина* (< Устин), утворені від чоловічих християнських імен латинського походження.

Третє місце за продуктивністю посідають **давньоєврейські** імена. З них 25 чоловічих (*Адам, Ананій, Вавдій, Гаврило, Гурій, Давид, Данило, Еліазар, Захар, Іван, Йов, Ілля, Йосип, Лазар, Матвій, Михайло, Мойсей, Назар, Наум, Олісей, Сава, Семен, Хома, Яким, Яків*) та 10 жіночих (*Анна (Ганна), Єва, Єлизавета (Лисовета), Іванна, Марія, Салимона, Серафима, Соломія, Сосанна, Суламита*).

Словники фіксують глибшу етимологію деяких з християнських імен, тобто у виокремлені групи вони потрапили з інших давніх мов. Це пов'язано з ономастичним і дономастичним рівнем етимології пропріатива [48, с. 244].

Наприклад, *Кіндрат* прийшло в українську мову за посередництвом староболгарської від грецького особового імені *Kondratos*, проте дослідники виводять його початкове значення від латинського *quadrātus* – «квадратний; широкоплечий» [45, с. 68]. Подібна ситуація з жіночим грецьким ім'ям *Марта*, що пішло від арамейського апелятива *mārtā* – тобто «пані, господиня» [45, с. 160]. А давньоєврейське ім'я *Сусанна* (у нашому випадку його народний варіант *Сосанна*) зі значенням «водяна лілія» зводять до єгипетського слова

s(š)šn – «лотос» [13, V, с. 482]. Отож, це стосується найчастіше тих імен, що пішли від іншомовних антропонімів, які до того мали власний етимологічний шлях.

Б. Автохтонні слов'янські імена.

В історії антропоніміки, як загальнослов'янської, так і власне української, довгий час по-різному називали імена цього типу: дохристиянські, давньоруські, неканонічні, нецерковні, нехристиянські, народні тощо.

Термін «генетично автохтонні власні імена» ввів у науковий обіг М. Худаш із дефініцією «особові назви, які мають джерельну основу в лексичних фондах рідної мови і присвоювалися новонародженим дітям у традиційній народно-побутовій й ритуально-звичаєвій обстановці» [54, с. 113]. М. Демчук доповнює його думку, використовуючи термін «слов'янське автохтонне ім'я» зі значенням «ім'я праслов'янського походження або утворене пізніше, уже в антропонімії того чи іншого конкретного слов'янського народу, на споконвічно слов'янському мовному ґрунті» [11, с. 13]. Дослідниця також запропонувала поділ слов'янських автохтонних імен на особові імена-композиції, слов'янські автохтонні імена та відкомпозиційні та відапелятивного походження.

Іменник села Городок складається з невеликої кількості автохтонних слов'янських імен – 16 одиниць (6,25% від загальної кількості проаналізованих неповторюваних особових імен). Великою мірою це пов'язано із суттєвим впливом церкви і домінуванням канонічних християнських імен. Для детальнішого аналізу можемо виділити такі підгрупи.

1. Власні імена-композиції – це особові імена людей, що складаються з двох частин, співвідносних з апелятивами. Це найдавніша антропонімійна категорія, успадкована ще з праслов'янського періоду. Початково вона виражала певне побажання дитині, яке скорочувалося до одного складного слова. Пізніше композиції стали основою відкомпозиційних та відапелятивних слов'янських автохтонних імен [11, с. 34].

Прикладами давньослов'янських композитів є чоловічі імена *Владислав, Володимир, В'ячеслав, Мирослав, Ростислав, Станіслав, Ярослав* та жіночі *Владислава, Людмила, Мирослава, Ярослава*. Серед них можна помітити особливу продуктивність основи *-слав*.

2. Імена відкомполитного походження – це деривати від складних імен, утворені шляхом усічення або усічено-суфіксальним способом. У досліджуваному іменнику це чоловіче ім'я *Борис*, яке, за однією з версій, виникло за допомогою апокопи від *Борислав* [60, с. 74].

Ім'я *Вадим* також утворене за допомогою усічення від праслов'янського імені-композита **Vadimirъ*, у якому перша основа *вадити(ся)* означала «заважати, сперечатися» [60, с. 9]. Проте існує менш популярна думка, що це видозмінене ім'я перського походження *Бадеме*. Аргументом на користь цієї позиції є той факт, що у Перській державі у IV столітті жив християнський мученик на ім'я Бадемус (Бадеме), якого у візантійській традиції називають Вадимом Перським [36].

Ім'я *Мілана* (у словнику нормативний варіант зазначений як Милана) – парне до чоловічого Милан, є суфіксальним утворенням, демінутивом до слов'янських імен з антропоосною *Мил-* («любий, милий»), наприклад, Милослава, Милорада та інші [60, с. 235].

Жіноче ім'я *Божена* деякі науковці розглядають як похідне від слов'янських композитів *Божедар, Божеслав* [4, с. 137], інші ж – як похідне від слова «Вѣгъ» – бог, або, конкретніше, від застарілого пасивного дієприкметника *božena* – «обдарована богом, благословенна». П. Чучка зазначав, що виникло воно серед чехів у XII ст., а звідти перейшло до поляків. В Україні це ім'я не набуло великого поширення [60, с. 375]. Тому його можна кваліфікувати і як запозичення з південнослов'янських мов.

3. Імена відапелятивного походження носили певне забобонно-містичне навантаження. Серед них можна виділити побажальні, профілактичні, охоронно-відстрашувальні, нейтральні (наприклад, за обставинами родинного життя) та характеризуючі [54, с. 117]. До останнього

типу належить ім'я *Світлана* («світловолоса, білява») – жіночий відповідник до імені Світлан, який вказує на характерну рису зовнішності та означає «світлий, ясний». Цікаво, що слов'янське жіноче ім'я *Світлана* має свої відповідники і в західноєвропейських мовах (нім. Lucie, англ. Lucia, Lucy, франц. Lucie, італ. Luciana) [34, с. 68]. Усі вони походять від латинського Lucia < lux – «світло», яке в канонічній формі *Лукія* (чол. Лукій) увійшло й до українського іменника та фіксується в селі Городок.

В. Новотвори почали з'являтися в період, що дістав назву «іменна повінь» (1917 р. – 20-30-х рр. ХХ ст.). Після відходу значної частини України до складу УСРР розпочалася боротьба з церквою, заборонялося хрещення, тому використання канонічних імен помітно зменшилося. Натомість батьки отримали можливість самим обирати, як назвати новонародженого. Часто це були новотвори, пов'язані з новими реаліями життя, суспільними процесами, революційною ідеологією тощо [21, с. 43]. Але мало з них пройшли перевірку часом.

Прикладом імені-неологізму, який закріпився в українському іменнику, є *Лілія*, утворене за назвою квітки. У селі цей антропонім зафіксований лише раз – у 2000 році, а його використання радше пов'язане з особистими вподобаннями батьків.

Г. Запозичення. До групи запозичених належать імена, які без значних змін потрапили в українську з інших мов, переважно європейських та східних. Таких імен у досліджуваному іменнику лише 11, що становить 4,3% від досліджуваних в аспекті походження неповторюваних особових імен. Поява запозичених імен в антропоніміконі села найчастіше пов'язана з чинником моди, вплив якого прослідковується з 80–90-х рр., а особливо помітним стає в останні десятиліття.

Першими можемо виділити **скандинавські** (норманські) імена, такі як *Олег*, *Ігор* та *Ольга*. Вони побутували ще на Русі, тому їх інколи зараховують і до давньоруських. Ці імена, разом з деякими іменами слов'янського походження (наприклад, *Володимир*, *Ярослав*) з часом були канонізовані.

Цікаво, що *Олег* та *Ольга* у давньоскандинавській мові мали спільну основу – *Helgi / Heilga*, тобто «святий(а), священний(а)» [45, с. 170]. Також нормандське походження має *Еріка* – жіночий варіант імені *Ерік*, можливими значеннями якого є «вічний правитель» або «поважний володар» [4, с. 143].

В іменнику села Городок фіксуємо онім *Руслан* та його жіночий варіант *Руслана*, які мають **тюркське** походження і в перекладі означають «лев» [45, с. 95].

Ім'я *Яна* є похідним від чоловічого *Ян* – **польської** адаптованої форми давньоєврейського імені *Йоханан* – «Ягве (Бог) змилосердився» [45, с. 192]. Відповідає українському *Іванна*.

Запозиченнями із **західноєвропейських мов** (найчастіше з німецької та французької) є *Аделіна*, *Аліна*, *Евеліна*, *Ліана*. Хоча ім'я *Аліна* розглядають і як можливе скорочення від *Ангеліна*, *Аделіна* [45, с. 118], а *Ліана* – від *Ліліана* чи *Юліана* [45, с. 152]. *Евеліну* ж іноді вважають тим самим ім'ям, що і *Єва* [45, с. 134].

Г. Імена спірної етимології. Окремо ми виділили **6** імен зі спірною етимологією, які не можемо однозначно зарахувати до якоїсь із попередніх груп. Такі оніми є варіантами канонічних імен, проте встановити яких саме нам не вдалося, або ж вони могли мати кілька шляхів походження, і на сьогодні неможливо точно визначити, який із них став причиною закріплення імені в українській мові.

Серед чоловічого іменника це, наприклад, *Гліб*. Зі скандинавської *Guðleifr* дослівно перекладають як «нащадок бога», із цим самим значенням ім'я виводять від давньонімецького «Gottlieb» [45, с. 52]. Але прихильники слов'янської версії походження імені зазначають, що форма Гълѣбъ дуже давно ввійшла у вжиток слов'ян та фіксується ще в писемних джерелах V ст., тому його не варто вважати християнським. Але у такому разі його етимологія залишається нез'ясованою: можливо, від українських «хліб; глина, глевкий; глиба, глибокий» чи й від слів з інших слов'янських мов [24, с. 74].

Безпрецедентним є вживання імені *Калина* на позначення чоловіка (*Неродік Калина Захарович*, 1901 р. н.). Це ім'я має два можливі походження: 1) від назви рослини; тоді це дохристиянське ім'я відапелятивного походження, щоправда, вживалося воно в українській мові переважно як жіноче; 2) нормативний варіант імені грецького походження *Каленик* (*kallos* – краса, *nikē* – перемога) [45, с. 66].

У жіночому іменнику також є оніми спірної етимології. Наприклад, існує щонайменше чотири версії походження імені *Ніна*. Словники найчастіше подають його із позначкою «грузинське» [45, с. 166], оскільки рівноапостольна християнська свята *Ніна (Ніно)* була просвітителькою Грузії. Також це ім'я виводять від грецького *Ninos* (Нін) – ім'я засновника Ассирійської держави, або ж вважають демінутивом від жіночого імені *Іоанніна* [62, с. 360]. Менш імовірними видаються версії його походження від старослов'янського слова *Ninati* – «мрійник» або «мрія» чи як скорочення від *Антоніна* чи *Яніна* [13, IV, с. 101].

Непрозору етимологію мають ще три імені – чоловіче *Парфіл* та жіночі *Ляфирія* й *Палефіра*, оскільки, вірогідно, це розмовно-побутові варіанти канонічних імен, але за відсутності їхньої фіксації у словниках ми не можемо встановити інваріант і точне походження.

Отож, в іменнику села виокремлюємо власні імена-композиції, імена відкомпаративного походження, імена відапелятивного походження, новотвори, запозичення та імена спірної етимології. Їх кількісне співвідношення можемо простежити за допомогою діаграми (див. рисунок 1).

Рисунок 1

Кількісний склад іменника села Городок за походженням

2.2. Динаміка вживання особових імен

Функціонування власних імен залежить не тільки від мовних законів, але й від різних позамовних факторів – соціально-історичних, культурних, правових тощо. Динамічні зміни найчастіше відбиваються на особових іменах людей. Деякі з назв з часом набувають статусу маловживаних та рідкісних, а інші активно вживаються довгий період.

Щоб здійснити комплексний огляд динаміки антропонімікону села Городок, недостатньо двох джерел, що фіксують населення села станом на 1948 та 2023 рр. Проте на основі наявних Погосподарських книг ми можемо в загальних рисах окреслити процес еволюції іменника́ та простежити найяскравіші зміни в ньому.

Для цього ми виділили три хронологічні зрізи, пов'язані з основними екстралінгвальними чинниками розвитку іменника́ – історією та соціально-політичними процесами в житті села:

I зріз – 1860-1939 рр. – дорадянський період;

II зріз – 1940-1989 р. – радянський період;

III зріз – 1989-2023 рр. – період незалежної України.

2.2.1. Чоловічий іменник

Чоловічий іменник села Городок (1860–2023 рр.) нараховує 136 власних імен, якими було названо 884 чоловіків. Він має досить розмаїтий репертуар, який під впливом різних факторів помітно змінюється протягом 160 років.

I хронологічний зріз охоплює період з 1860 по 1939 рік та характеризується активними політичними й суспільними процесами в селі: панування Російської імперії, Перша світова війна, національно-визвольні змагання 1917–1921 рр., зміна влади з російської на польську і т. д.

За Погосподарською книгою 1948 року в селі проживало 369 чоловіків, яких ідентифікували 105 різними особовими іменами, що становить 77,2% від загальної кількості неповторюваних чоловічих імен в іменнику села.

Найчастотнішою стала така десятка (у дужках подано кількість вживань інваріанта та варіантів імені протягом хронологічного зрізу): *Іван* (36), *Григорій* (20), *Петро* (13), *Дмитро* (11), *Сава* (10), *Гнат* (9), *Микола* (9), *Нікіфор* (6), *Семен* (6), *Юхим* (6). Лише деякі з них продовжили функціонувати і в наступних хронологічних зрізах.

Чоловічий іменник характеризується унікальним репертуаром власних імен. Це 38 одиничних імен: *Автоном*, *Арсен*, *Архип*, *Вавдій*, *Вакула*, *Влас*, *Гліб*, *Гурій*, *Георгій*, *Дем'ян*, *Дорофей*, *Євмен*, *Зіновій*, *Зосим*, *Іларіон*, *Калина*, *Кирик*, *Кіндрат*, *Корній*, *Лев*, *Лігвін*, *Міна*, *Мойсей*, *Нестер*, *Окантій*, *Олисей*, *Омелян*, *Онуфрій*, *Остап*, *Панас*, *Платон*, *Северян*, *Феодосій*, *Ферапон*, *Харитон*, *Явтух*, *Ярмолай*.

А також 41 ім'я, що фіксується від 2 до 4 разів, проте пізніше теж виходить з ужитку: *Ананій* (3), *Андронь* (2), *Архип* (4), *Герасим* (2), *Гордій* (2), *Гаврило* (3), *Давид* (3), *Дементій* (2), *Євсей* (2), *Захар* (2), *Йов* (3), *Йосип* (2), *Карп* (2), *Касіян* (2), *Кирило* (3), *Клим* (3), *Кузьма* (4), *Лазар* (3), *Маркіян* (2), *Мартин* (3), *Мефодій* (3), *Микита* (4), *Наум* (2), *Омелян* (2), *Онисим* (2).

Варто відмітити, що в період 1917 р. – 20–30-х рр. ХХ ст. на тій частині України, що ввійшла до складу УСРР (пізніше УРСР), тривала «іменна повінь». Вона характеризувалася значним розширенням репертуару особових імен, часто завдяки новотворам і запозиченням [21, с. 43]. Але Західна Волинь

разом із селом Городок у той час знову опинилася під владою Польщі (1921–1939 рр.). Церква перейшла до рук католицького ксьондза. Можемо припустити, що її роль лише зросла, оскільки серед багатьох одиничних та маловживаних імен досліджуваного періоду є чимало тих, що були використані саме в це двадцятиліття. Наприклад, *Іларіон, Йосип, Мойсей, Лазар, Онисим, Онуфрій, Тихон, Платон, Феодосій* та деякі інші.

Отже, майже всі імена I-го хронологічного зрізу мали християнське походження. Окремо виділимо лише такі. Онім *Володимир* є слов'янським композитом, *Гліб* – спірної етимології, хоча обидва є канонічними. Ім'я *Калина* може мати два походження, хоча, враховуючи загальну тенденцію цього періоду, схилиємося до думки, що це був народно-розмовний варіант християнського імені Каленик. *Парфіл* – ім'я невідомої етимології, яке, беззаперечно, мало певний церковний інваріант. Отже, можемо стверджувати, що всі чоловічі імена цього періоду відповідають церковній традиції.

II хронологічний зріз. 1940–1991-ті рр. мешканці села Городок провели під радянською окупацією. Вони знову отримали можливість ходити до православного храму, який знаходився вже в с. Прилісному. Але влада почала активно пропагувати атеїзм як новий світогляд і жорстоко карала держслужбовців, школярів-піонерів та їхніх батьків за відвідування церкви. Тому хрещення дітей відбувалося здебільшого таємно вдома, а вінчання стало великою рідкістю. Роль реєстрації новонароджених дітей перейшла до рук уповноважених органів. У селі вона належала секретарю сільської ради.

На II-му зрізі 48 особових імен (35,3% від загальної кількості неповторюваних чоловічих імен) ідентифікували 322 чоловіків, народжених у цей період.

Найпоширенішими були такі імена: *Микола* (48), *Олександр* (38), *Василь* (30), *Сергій* (26), *Володимир* (23), *Іван* (23), *Валерій* (14), *Віктор* (14), *Анатолій* (12), *Андрій* (10). Іменами першої десятки номінували дві третини усіх чоловіків, народжених з 1940 по 1991 рік, що свідчить про значне звуження чоловічого антропонімікону в цей період.

Унікальних онімів майже немає: усі імена вживалися в I-му та / або III-му зрізах. Лише слов'янський композит *В'ячеслав* і християнське ім'я грецького походження *Леонід* не фіксуються в інших часових проміжках.

Іменник села Городок II пол. XX ст. відповідав загальноукраїнській тенденції до стабілізації та вироблення власних смаків. Тому більшість особових назв цього періоду були канонічними, зокрема *Григорій, Дмитро, Михайло, Петро, Федір* та інші. Попри це, в антропонімікон села входять й імена інших груп за походженням. Наприклад, до композита *Володимир* додаються *В'ячеслав, Ростислав, Ярослав*, а також імена скандинавського походження *Ігор* та *Олег*. Усі вони належать до православних святців, незважаючи на своє слов'янське чи норманське походження. У цей час починають вживатися й імена-запозичення з мов нехристиянських народів, наприклад *Руслан* (з тюркської мови).

III хронологічний зріз охоплює період незалежної України – з 1991 року до сьогодні.

У цей час спостерігається невелике кількісне розширення іменника в порівнянні з попереднім зрізом – 49 особових імен (36% від загальної кількості неповторюваних чоловічих онімів в іменнику села), які використовуються для найменування 192 чоловіків 1991–2023 років народження.

Іменник першої десятки складається з таких онімів: *Олександр* (18), *Андрій* (13), *Богдан* (11), *Максим* (10), *Сергій* (7), *Ілля* (7), *Роман* (7), *Артем* (6), *Тарас* (6), *Юрій* (6).

У III зрізі є чимало ім'явжитків одиниць, яких не фіксуємо раніше. Це свідчить про розширення антропонімікону села. Розглянемо такі їхні групи:

– промовисті християнські імена *Адам* (1), *Данило* (4), *Дем'ян* (1), *Еліазар* (1), *Єгор* (1), *Марк* (3), *Матвій* (1), *Миرون* (1), *Родіон* (1), *Тимофій* (4), *Устим* (1); серед них є також *Нікіта*, яке вважається російським народним варіантом канонічного імені грецького походження, в українській адаптації звучить як *Микита*, але у такій формі не фіксується в іменнику села;

– слов'янські автохтонні композити *Владислав* (5), *Мирослав* (1), *Станіслав* (4); два останні не є канонічними, а тому при хрещенні дитини з таким іменем в селі найчастіше використовують інше, віднесене до православних святців, ім'я-композит на -слав – *Ростислав*;

– ім'я відкомпозитного походження *Вадим* (3).

На III-му часовому зрізі простежуємо цікаву тенденцію відродження традиції називати дітей «старими» іменами, тобто «перерваними», які фіксуються лише на I-му зрізі і відсутні у II-му. Це такі оніми: *Антон* (1), *Артем* (6), *Денис* (1), *Ілля* (7), *Максим* (10), *Назар* (4), *Роман* (7), *Яків* (1).

Разом з тим відбувається звуження тієї частини іменника, яка була популярною у II-му зрізі. Поодинокі випадки вживання імен *Володимир* (1), *Валентин* (1), *Василь* (1), *Віктор* (1), *Олексій* (2) фіксуємо лише у 90–00-х. На нашу думку, це свідчить про завершення моди на ці імена і вихід їх з розряду популярних. Лише ім'я *Володимир* є прикладом дотримання сімейної традиції (син *Буцмай Володимир Олександрович*, 2007 р. н. та батько *Буцмай Олександр Володимирович*, 1974 р. н.).

Таблиця 1

Частотний десяток чоловічих імен

№	I хронологічний зріз	II хронологічний зріз	III хронологічний зріз
1.	Іван (36)	Микола (48)	Олександр (18)
2.	Григорій (20)	Олександр (38)	Андрій (13)
3.	Петро (13)	Василь (30)	Богдан (11)
4.	Дмитро (11)	Сергій (26)	Максим (10)
5.	Сава (10)	Володимир (23)	Сергій (7)
6.	Гнат (9)	Іван (23)	Ілля (7)
7.	Микола (9)	Валерій (14)	Роман (7)
8.	Нікіфор (6)	Віктор (14)	Артем (6)
9.	Семен (6)	Анатолій (12)	Тарас (6)
10.	Юхим (6)	Андрій (10)	Юрій (6)

* У дужках подана кількість ім'явжитків.

Отже, чоловічий іменник села Городок різноманітний та динамічний. Найпопулярнішими чоловічими іменами за всі 160 років, які охоплює наше

дослідження, стали *Микола* (66), *Іван* (63), *Олександр* (59), *Василь* (55), *Андрій* (40), *Сергій* (39), *Володимир* (27), *Дмитро* (24), *Григорій* (23), *Петро* (19). Простежити зміни в частотному десятку чоловічих імен села можна за допомогою таблиці (див. таблицю 1).

2.2.2. Жіночий іменник

Жіночий іменник села Городок (1860–2023 рр.) налічує 106 власних імен (одне з них подвійне), які ідентифікують 970 жінок. Кожен часовий зріз характеризується своїм неповторним набором антропонімів.

У I хронологічному зрізі (1860–1939 рр.) зафіксовано 65 особових імен (61,3% від загальної кількості неповторюваних жіночих імен), якими було названо 487 жінок. Кількість жіночого населення того часу вища в порівнянні з чоловічим, що є ознакою демографічних змін після двох світових воєн та інших активних соціально-політичних процесів кінця XIX – початку XX ст. Незважаючи на це, різноманітність жіночого іменника вдвічі менша. Така статистика частково компенсується великою кількістю фонетичних та словотвірних варіантів жіночих імен.

Перше місце в десятці лідерів займає ім'я, яке трапилося 42 рази – *Ганна*. Також до першої десятки увійшли такі імена, як *Марія* (39), *Явдокія* (27), *Катерина* (21), *Анастасія* (18), *Мотруна* (17), *Оксана* (16), *Параска* (15), *Ярина* (14), *Ольга* (13). Цікаво, що деякі з них після 1939 року і зовсім зникають з іменника села Городок.

Ми зафіксували також 21 особове ім'я, що вживається лише в I-му зрізі: *Агафія* (6), *Агрипина* (11), *Акуліна* (6), *Домна* (5), *Єлизавета (Лисове́та)* (6), *Єфимія* (8), *Єфросинія* (9), *Зінаїда* (3), *Іуліта* (8), *Лукера* (2), *Лукія* (6), *Марфа* (8), *Мотруна* (17), *Неоніла* (2), *Палагея* (12), *Параска* (15), *Пистина* (4), *Устина* (6), *Февроня* (6), *Федора* (9), *Федоська* (4), *Фекла* (7), *Хартина* (2).

А ще 7 є одиничними навіть у цьому зрізі: *Афанасія*, *Капітолїна*, *Ляфірїя*, *Палефіра*, *Салимона*, *Синклета*, *Сосанна*.

Тут простежуємо таку ж тенденцію, як і в чоловічому іменнику: переважають канонічні християнські імена. Лише дві назви – *Ляфирія* та *Палефіра* – ми зарахували до групи невизначеної етимології.

Також варто сказати, що у цей період фіксуються і в спілкуванні мешканців, і в документах лише народні варіанти сучасних імен *Анни*, *Ірини* та *Євгенії* – *Ганна*, *Ярина* та *Ювгеня*.

У II хронологічному зрізі спостерігаємо збідніння іменника: 39 особових назв (36,8% від загальної кількості неповторюваних жіночих імен) використовуються у 318 ім'явжитках.

До найпопулярніших імен цього періоду належать *Надія* (34), *Галина* (29), *Тетяна* (27), *Ольга* (23), *Наталія* (21), *Світлана* (18), *Валентина* (16), *Олена* (16), *Анна* (17), *Ніна* (16).

У жіночий іменник 40–90-х рр. активніше, ніж у чоловічий, входять нові оніми. Серед них є ті, що вживалися лише в означений період і далі не використовувалися. Це імена *Інна* (латинського походження), *Руслана* (тюркське), *Ярослава* (слов'янський композит).

У цей період з'являються і деякі частотніші імена. Із 50-х рр. почали функціонувати оніми *Валентина* (16), *Мирослава* (2); із 60-х – *Світлана* (18); із 70-х – *Алла* (2), *Олеся* (3); із 80-их: *Аліна* (1), *Вікторія* (2), *Юлія* (4). Усі вони продовжили в різній мірі вживатися і в наступному зрізі.

Під час радянського періоду історії України російська мова постійно здійснювала деструктивний асиміляційний вплив на українську в різних комунікативних сферах. Це не могло не позначитися й на системі іменування. З'являються документально засвідчені зрусифіковані варіанти особових імен, наприклад, *Альона* (2) (рос. Алёна, укр. Олена). Всесоюзні імена починають витісняти попередні, адаптовані до місцевої говірки: із 50-х рр. *Ювгеню* заміняє *Євгенія*, а з 80-х рр. *Ганну* – *Анна*.

У III зрізі антропономікон села знову розширюється – вживаються 63 імені (59,4% від загальної кількості неповторюваних жіночих онімів) на позначення 165 жінок. Оскільки цей виділений період найкоротший і кількість

народжених поки не така висока, як в попередні періоди, показники є досить високими, що свідчить про можливе подальше збагачення іменника новими онімами.

Жіночий антропонімікон часів Незалежності охоплює всі групи імен за походження, що свідчить про його розмаїтість.

Найпопулярнішою десяткою жіночих імен на сьогодні є: *Софія* (10), *Ірина* (8), *Оксана* (7), *Аліна* (6), *Анна* (6), *Марія* (6), *Мирослава* (6), *Анастасія* (5), *Богдана* (5), *Юлія* (5).

Якісне розширення іменника відбулося завдяки вживанню нових для села імен: *Богдана* (5), *Вероніка* (2), *Владислава* (2), *Дарина* (5), *Діана* (4), *Іванна* (4), *Каріна* (4), *Маргарита* (3), *Мілана* (3), *Поліна* (2), *Соломія* (3), *Яна* (2). А також одиничних: *Аделіна*, *Божена*, *Валерія*, *Домініка*, *Евеліна*, *Емілія*, *Еріка*, *Ліана*, *Лілія*, *Ніка*, *Суламита*.

У 2016 році вперше було зафіксовано подвійне ім'я – *Ангеліна-Марія*. Наразі воно єдине в селі. В Україні практика подвійного найменування часто була пов'язана з тим, що одне ім'я новонародженому давали батьки, а друге – священик під час хрещення за християнськими «святцями» [40, с. 234].

Також простежуємо тенденцію повернення особових імен з I-го хронологічного зрізу, як це було і в чоловічому іменнику. Деякі оніми, які раніше мали одиничне вживання, у III-му часовому зрізі набули більшої популярності, наприклад *Ангеліна* (3) та *Христина* (2). Але значно частішими є одиничні вживання давніх імен *Варвара*, *Дарія*, *Марина*, *Мар'яна*, *Меланія*, *Павліна*, *Серафима*, *Таїса*, *Уляна*, а також модернізований як для Волині варіант *Степаніда* – *Стефанія*. На наш погляд, вживання подібних імен (поки лише одноразово) може бути пов'язане з особистими смаками батьків або укріпленням традиції називати дітей на честь бабусь чи прабабусь.

Разом з тим простежуємо спад у вживанні деяких з найпопулярніших імен минулого часового зрізу. Наприклад *Валентина* (1), *Ніна* (1), *Людмила* (2) – ще фіксуються, але вже не є продуктивними.

Серед варіантів імен унормовується вживання лексеми *Ірина* (8) замість *Ярина* та *Олександра* (4) замість *Ликсендра* чи *Ликсандра*.

Отже, жіночий іменник села Городок також доволі багатий. За увесь досліджений період 1860–2023 рр. найчастіше траплялася десятка таких імен: *Анна* (*Ганна*) (65), *Марія* (58), *Ольга* (40), *Тетяна* (39), *Надія* (36), *Наталія* (36), *Галина* (31), *Ірина* (*Ярина*) (29), *Олена* (29), *Катерина* (27). Це були традиційні імена, практика вживання яких добре укріпилася в селі. Вони є лідерами у всіх трьох зрізах, деякі не поступаються своїм місцем і сьогодні. Це можна простежити за допомогою таблиці.

Таблиця 2

Частотний десяток жіночих імен

№	I хронологічний зріз	II хронологічний зріз	III хронологічний зріз
1.	Ганна (42)	Надія (34)	Софія (10)
2.	Марія (39)	Галина (29)	Ірина (8)
3.	Явдокія (27)	Тетяна (27)	Оксана (7)
4.	Катерина (21)	Ольга (23)	Аліна (6)
5.	Анастасія (18),	Наталія (21)	Анна (6)
6.	Мотруна (17)	Світлана (18)	Марія (6)
7.	Оксана (16)	Валентина (16)	Мирослава (6)
8.	Параска (15)	Олена (16)	Анастасія (5)
9.	Ярина (14)	Анна (17)	Богдана (5)
10.	Ольга (13)	Ніна (16)	Юлія (5)

* У дужках подана кількість ім'явжитків.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Іменник села Городок доволі різноманітний. Він вирізняється своїм набором особових імен та динамікою їх вживання.

Ми проаналізували 242 особових імені, зафіксованих у погосподарських книгах 1948 та 2023 рр.: 136 чоловічих (883 носіїв) і 106 жіночих (970 носіїв). Для аналізу твірних лексем за походженням взяли до уваги також 14 іменних основ, зафіксованих в неповторюваних іменах по батькові.

Найчисельнішу групу за походженням становлять християнські імена – загалом 221 антропонім (86,7% від загальної кількості проаналізованих в цьому аспекті одиниць). Тут зафіксована найбільша кількість одиничних імен, багато з яких уже вийшли із вжитку серед мешканців, наприклад *Калістрат*, *Кирик*, *Мойсей*, *Капітоліна*, *Мотруна*.

На другому місці – автохтонні слов'янські імена (16 одиниць, 6,25%), представлені композитами (*Мирослав*, *Ростислав*, *Ярослава*), іменами відкомполітного (*Борис*, *Мілана*) й відапелятивного (*Світлана*) походження.

Новотвором є лише одне ім'я *Лілія* (0,4%). Ця група не стала характерною для місцевого антропонімікону в період «іменної повені», оскільки радянська влада зі своїми правилами та заборонами прийшла в село лише в 1939 році. Із цього часу й починаються кардинальні зміни в іменнику.

Також є 11 запозичень із давньоскандинавської, тюркської, польської та західноєвропейських мов (*Ігор*, *Руслан*, *Яна*, *Аделіна* тощо).

Окремо ми виділили 6 імен спірної етимології, які не можемо однозначно зарахувати до якоїсь із попередніх груп, наприклад, *Гліб*, *Калина*.

Ми здійснили огляд динаміки іменника протягом 1860–2023 рр. у межах трьох хронологічних зрізів. Кожен з них має свої унікальні оніми та їхні варіанти. Спільною рисою є домінування канонічних імен. Найбільш вживаними серед чоловічих стали *Микола* (66), *Іван* (63), *Олександр* (59), серед жіночих – *Анна* (*Ганна*) (65), *Марія* (58), *Ольга* (40). Із розвитком іменника деякі оніми набувають ще більшої популярності, а деякі – виходять із вжитку.

РОЗДІЛ 3. ПРИЗВИЩЕВА СИСТЕМА СЕЛА ГОРОДОК

3.1. Лексична база прізвищ

Антропонімікон певного регіону завжди перебував у тісному зв'язку із суспільно-політичними, економічними, соціально-побутовими процесами, що відбувалися на цій території у певні історичні періоди. Кожен антропонім несе як лінгвістичну, так й історичну інформацію [16, с. 14]. Тому важливо з'ясувати, які пласти лексики лежать в основі прізвищ. Це можна здійснити за допомогою лексико-семантичного аналізу прізвищ, що полягає в дослідженні семантики твірних основ у межах певних лексико-семантичних груп.

Питання походження та розвитку прізвищ тісно пов'язане з проблемами їх систематизації. На сьогодні існує декілька класифікацій лексичної бази прізвищ окремих регіонів України за їхніми семантичними особливостями. В основу кладуть різні критерії: етимологічний, соціологічний, історико-функціональний, синхронно-діахронний. Узагальнити їх можна поділом, здійсненим Л. Кравченко.

I. Прізвища, утворені від антропонімів, презентують:

1) християнські імена:

а) чоловічі,

б) жіночі;

2) давньослов'янські автохтонні власні імена та прізвиська пізнішого походження, що у свою чергу представлені такими групами:

а) давньослов'янські імена-композиції,

б) відкомпозиційні утворення,

в) антропоніми подвійної мотивації,

г) відапелятивні імена та прізвиська розрядів «*nomina personalia*» та «*nomina impersonalia*».

II. Прізвища, утворені від апелятивних означень особи [21, с. 74].

Саме цю класифікацію ми взяли за основу в нашому аналізі 173 прізвищ, зафіксованих у погосподарських книгах села Городок за 1948 та 2023 року.

3.1.1. Прізвища, утворені від антропонімів

Найчисельнішою групою лексики, що лежить в основі українських прізвищ, є власні імені. Вони стали одним з основних джерел для правильного розуміння та витлумачення сучасних прізвищ. Адже відомо, що в той період розвитку суспільства, коли люди ще не мали прізвищ, уже існували імена. У XVI–XVII ст. закріпилась традиція ідентифікувати особу за іменем її родичів [58, с. 262].

Прізвища цього класу в усіх східнослов'янських мовах становлять значну групу лексики. У прізвищевій системі села Городок їх налічується 122 зі 173 прізвищ. Детальніше розглянемо в межах окремих лексико-семантичних груп (див. Додаток 4).

А. Прізвища, похідні від християнських імен.

Християнські імена грецького, латинського та староеврейського походження, що поширилися на нашій території наприкінці X ст., мали спеціальну форму – канонічну. Потрапивши на східнослов'янський мовний ґрунт, вони змінювали структуру, пристосовувалися до фонетичної та словотвірної системи мови [21, с. 37]. Так утворювалися народні варіанти християнських імен, які разом з канонізованими варіантами стали твірною основою для сучасних прізвищ.

Прізвища, похідні від християнських імен – один з найпродуктивніших типів. Вони становлять помітну групу в українському антропоніміконі. Серед досліджуваного матеріалу є 56 таких антропоодиниць, що становить третину від загальної кількості досліджуваного матеріалу. Цей тип прізвищ у жителів села Городок є похідним лише від чоловічих християнських імен. Вищий ступінь їхньої антропонімізації зумовила традиція називати дитину за батьком. Жіночих імен у ролі прізвищевих основ не зафіксовано.

Прізвища виникали від повних, усічених, усічено-суфіксальних і суфіксальних варіантів імен у різному кількісному співвідношенні.

Під **повними** іменами розуміємо офіційні варіанти імен згідно зі словником власних імен людей. Від них утворені такі прізвища: *Вакуліч* <

Вакула; *Василюк* < Василь; *Власик, Власюк* < Влас (Улас); *Гордійчук* < Гордій; *Данилюк* < Данило; *Дмитрук* < Дмитро; *Карплюк, Карпович* < Карпо; *Кузьмич* < Кузьма; *Купріянов, Купріянич* < Купріян; *Мартинюк* < Мартин; *Матвійчук* < Матвій; *Павлусь* < Павло; *Романюк, Романік* < Роман; *Семенюк* < Семен; *Тітов* < Тіт (Тит); *Федоров* < Федор (Федір).

Усічено-суфіксальні варіанти християнських імен утворюються за допомогою одночасного процесу усічення та суфіксації, при чому частина нейтрального імені, до якої додається суфікс, не функціонує самостійно [58, с. 88].

Таку структуру твірної основи мають прізвища: *Гац* < Гарасим або Гаврило [44, с. 5]; *Гурин* < Гура < Гурій; *Зенюк* < Зень < Зенон, Зиновій; *Киндюк* < Киндій < Киндей; *Луцик* < Луць < Лука; *Нестюкевич* < Нестюк < Нестор; *Панічик* < Паніч, Панич < Пана < Пантелеймон, Панфілій, Панкратій чи інші християнські імена з антропоосною Пан- [59, с. 427]; *Пінчугін* < Пінчуга < Пінтя < Пантелеймон [59, с. 451]; *Пронь* < Прокіп; *Салуха* < Сало < Саломон чи Савло [59, с. 501]; *Тишко* < Тихон; *Філюк* < Філь < Філімон; *Ясюк* < Ясь < Яків; *Яцук* < Яць < Яків.

У лексикографічних працях прізвища *Мифанік, Мефанік* не зафіксовані, проте, на нашу думку, вони утворені за допомогою синкопи від християнського імені Митрофан і поліфункціонального суфікса -ік: *Мифанік, Мефанік* < Ми[тро]фан.

Суфіксальними варіантами чоловічих християнських імен є ті, що утворилися від імені чи його самостійного варіанта за допомогою суфіксації. Такі антропоніми лягли в основу прізвищ *Антончик* < Антонько або Антонець < Антон; *Вавдійчик* < Вавдійко < Вавдій < Овдій; *Веремчук* < Веремко < Веремій < Єремія (Яремія); *Демчук* < Демко < Дем'ян (Дементій); *Левчик, Левчук* < Левко < Лев; *Лук'янчук* < Лук'янко або Лук'янець < Лук'ян; *Міщук* < Мішко < Міша < Михайло (можливе також відапелятивне походження у значенні «житель міста») [59, с. 392]; *Мишковець* < Мишко < Михайло [53, с. 187]; *Оніщук* < Онисько < Онисим; *Остапчук* < Остапко < Остап;

Пилипчук < Пилипко < Пилип; *Прокопчук* < Прокопко < Прокоп; *Савчук* < Савко́ або Савка < Сава; *Савонік* < Савон < Сава; *Салівончик* < Салівонко < Салівон; *Тімченко* < Тимко < Тимофій; *Устимчук* < Устимко < Устим; *Федорчук* < Федорко < Федор (Федір); *Якимчук* < Якимко або Якимцьо < Яким, *Яремчук* < Яремко < Ярема.

Можемо підсумувати, що 56 прізвищ жителів села Городок є похідними від різних словотвірних варіантів християнських чоловічих імен. Вищим ступенем активності характеризуються такі імена: *Влас, Карпо, Купріян, Лев, Михайло, Роман, Сава, Федір, Яків*. Від них та їхніх народних варіантів утворено по два прізвища. Всі інші імена стали основою для зафіксованих прізвищ лише раз.

Б) Прізвища, похідні від давньослов'янських автохтонних власних імен і прізвиць.

Прізвищ, похідних від давньослов'янських імен-комполітів дуже мало. В антропоніміконі досліджуваного села такий клас зовсім не зафіксований. Продуктивнішими стали їхні деривати (7% від загальної кількості досліджуваних прізвищ). На жаль, сьогодні практично неможливо з'ясувати етимологію усічених варіантів двоосновних імен. О. Ющишина зазначає: «Це зумовлено відсутністю словників усічених варіантів слов'янських автохтонних імен» [61, с. 106].

Прізвищами, похідними від суфіксальних дериватів давньослов'янських імен-комполітів, є: *Балай* < Бал- (пор. композит Бал[осинь]), *Божко* < Бож- (пор. композити Бож[идарь], Бож[иславь]), *Борейко* < Бор- (пор. композити Бор[иславь], Бор[игнѣвь]), *Буцмай* < Бу-ць (пор. композити Бу[дигость], Бу[диславь]), *Горайчук* < Гор- (пор. композити Гор[иславь], Гор[омирь]), *Стоянович* < Стоян < Стой (пор. композити Стой[мирь], Стой[славь]).

Дериват, утворений шляхом усічення, став прізвищевою основою для *Богайчук* < Богай < Богъ (пор. композити Бог[уславь], Бог[хваль]). Хоча, можливо, це був помилковий запис в документах прізвища *Бугайчук*,

утвореного за допомогою додаванням суфікса до твірної основи зі значенням «велика рогата худоба».

Цікавим з лінгвістичного боку є прізвище *Завіша*, похідне від давньослов'янського автохтонного імені Завиша, яке належить до так званої категорії «*indeclinabile + nomen*» («несправжніх композитів»). Це особові назви, у структурі яких повнозначна частина мови в кореневій основі поєднується з незмінюваною службовою частиною. Проблема полягає в їх розмежуванні: такі утворення дослідники зараховують або до відкомполітичних утворень, або до відапеліативних, хоча в більшості випадків конкретних імен-композитів, які послужили основою для творення «*indeclinabile + nomen*», немає [11, с. 91]. Так Завиша – суфіксально-префіксальне утворення з основою -виш- (від «завишати», «завищувати») від усіченого імені Завидь або від іменника зависть (зздрість) [11, с. 95].

Варто зазначити, що часто складно провести чітку межу між відкомполітичними слов'янськими автохтонними іменами та християнськими іменами, їхніми дериватами, а також іменами можливого відапеліативного походження, відповідно й між прізвищами, утвореними на їх базі. Тому доцільно виділити й прізвища, похідні від атропонімів **подвійної мотивації**. У їх основі лежать усічені або усічено-суфіксальні оніми [21, с. 83].

Наприклад, Борис – основа найчастотнішого в селі прізвища *Борисюк*, яке в 1948 році ідентифікувало 174 жителів села, а в 2023 – 68 жителів, в обох випадках зберігаючи першість (див. Додаток 3). Дослідники кваліфікують лексичну основу цього прізвища по-різному. З одного боку, як стягнений варіант імені Богорис, яке пов'язують із відповідним монгольським словом зі значенням «маленький» [13, I, с. 230]. Ім'я ввійшло в християнський іменослов після канонізації болгарського князя Богориса (Бориса) I [36]. З іншого боку, основа прізвища *Борисюк* могла постати шляхом апокопи від давньослов'янського імені-композита Борис[лавъ] (бори[ся] + -слав(а) – тобто борець за славу) [59, с. 83].

В основі прізвищ *Ярошик* та *Ярощук* лежить давньослов'янське ім'я Ярош, що є дериватом імені-комполита Ярос[лав]. Із поширенням християнства Ярош почало співвідноситися з християнськими іменами Ярофій чи Ярема (від Єремія) [11, с. 138]. Ще одним таким прізвищем є *Громик* < Гром- (пор. композит Гром[ославъ]), співзвучне з назвою явища природи – грому [11, с. 72].

В) Прізвища, похідні від апелютивних імен та прізвицьк пізнішого походження.

Іменування апелютивного походження – різновид слов'янських автохтонних особових імен, що лягли в основу сучасних прізвищ. До них входять вжиті в ролі антропонімів лексеми з різних пластів апелютивної лексики, а також утворені на апелютивній основі власне антропонімні утворення [11, с. 106]. Прізвища, похідні від автохтонних імен апелютивного походження, поділяють на прізвища, в основах яких відображені імена та прізвицька розряду «*nomina personalia*» та розряду «*nomina impersonalia*» [21, с. 84]. Похідні від них прізвища в антропоніміконі села налічують 28 одиниць (16% від загальної кількості неповторюваних прізвищ) та 26 одиниць (15%) відповідно.

Іменування розряду «*nomina personalia*» мали особове значення й характеризували носіїв за певними особливостями: фізичними чи психічними рисами, особливостями поведінки тощо. Серед прізвищ жителів села Городок виділяємо такі.

1. Вказували на зовнішні ознаки. *Біляк* < Біляк (Б'лякь) – ім'я, співвідносне з прикметником «білий», могло вказувати на біловолосу, білолицю чи білзору людину [53, с. 177]. *Довжик* < довгий – висока і худа людина. Хоча існує й менш імовірний варіант – зі старослов'янського *дльгъ* «борг, обов'язок», з яким пов'язаний діалектизм «довжен», тобто повинен, винний [13, II, с. 99]) – так могли називати людину, яка щось заборгувала. *Зубач* < зубач < зуб – зубата людина [38, с. 115]. *Кучерук* < кучер – відповідно так називали людину з кучерявим волоссям. Омонімічною є лексема зі

значенням «візник». Проте, на думку П. Чучки, її варто брати до уваги менше, оскільки слово – запозичення з німецької (Kutscher) – відносно нове для Західної України, на відміну від *куґер*, що фіксується і в інших слов'янських мовах [59, с. 280]. *Величко* – великий (високий на зріст) або безпосередньо від прикметника зрібності «величкий» (величенький); таке іменування було позитивним з побажальним мотивом номінації [11, с. 119]. *Сушко* < *Сухъ* – сухий – дуже худа людина, навпаки, мало негативну конотацію з профілактичним мотивом номінації. Схоже за значенням прізвище *Хилюк* < хилий, тобто худий [2, с. 227]. *Волосюк* < Волос < волосся, вірогідно, про людину з довгим волоссям. Хоча Волос побутував і в значенні теоніма паралельно з назвою Велес [59, с. 123]. Деякі дослідники розглядають ім'я Волос також як фонетично-адаптований варіант християнського імені Влас, яке в народі рано почали плутати з назвою бога. Крім відонімного походження, можливі й інші: *воло́х* (*волос*) – етнонім, історична назва романськомовних народів, *во́лохи* – апелятив зі значенням «волосся на руках і на тілі» [53, с. 84].

2. Вказували на фізичні вади. *Глущик* < глушко – глухий, той, хто не дочуває. *Го́рбач* < горбач – горба́нь, горбата людина (13, I, с. 563).

3. Вказували на особливості ходи. *Дроботенко* < дробот, дробіт – від діалектних слів, що виражають дію «дріботіння»; стосується особи, що ходить дрібними кроками (дріботить) або ж того, що швидко й невиразно розмовляє (дріботити) [53, с. 60]. *Скорород* < скоро + ходити – той, хто швидко ходить. *Гупалик* < Гупало < гупати – тупотіти; ударяти, видаючи голосний звук.

4. Вказували на особливості вимови. *Горкавчук* < горкавий – гаркавий, той, що нечітко вимовляє окремі звуки, найчастіше [р] і [л]. *Шипелик* < шепелявий < шепелявити, тобто вимовляти свистячі звуки [с], [з] як шиплячі [ш], [ж].

5. Вказували на особливості характеру та поведінки. *Бабій* < бабій – апелятив зі значенням «залицяльник», «боягуз». *Кистенюк* < кисти – хандрити, киснути, плакати [53, с. 168]. *Коснюк* < косний (повільний, запізнілий; від стел. *късьнѣти* - затримуватись) [13, III, с. 51]. *Линдюк* < линда

– діалект. «ледача, неохайна людина» [9, с. 235]. *Некришевич* < Некриш – не + криши – так могли називати акуратну людину, того, хто дбайливо ставився до своїх речей, дому або ж жадібну людина. Хоча, можливо, була допущена помилка в записі прізвища-деривата давньослов'янського імена-компози́та Некрашевич [11, с. 30]. *Репету́ха* < репет (крик, зойк) < репетувати, тобто кричати, верещати – про людину, що здіймала галас, шум або дуже голосно говорила. *Солопчук* < солопій – неуважна людина, роззява. *Смі́йчик*, *Смі́чик* (варіанти одного прізвища, про що свідчить їх фіксування в межах однієї родини) < Смі́йко < сміти. *Фра́нтик* – франт, модно одягнений чоловік, чепурун; раніше вживалося зі значенням блазень, навіжений [13, VI, с. 127]. Незважаючи на те, що апелятив є запозиченням з польської мови (пол. *frant*), він давно функціонує в українській мові. *Шу́мік* < шум < шуміти. *Ше́метюк* < Шемет < шеметатися – метушитися, вовтузитися або ж шеметати – кидати, шпурляти [13, VI, с. 405].

6. Вказували на ставлення батьків до дітей. *Голубе́нний* < голубе́ний < голубити – пестити, проявляти ніжність, увагу. *Нероди́к* < Нерода – не + родити – так батьки дитини висловлювали своє небажання, аби в їхньому домі народжувалося більше діти.

Прізвища, мотивовані основами з неособовим значенням («**nomina impersonalia**»), утворювалися шляхом метафоричного перенесення реалій дійсності на особу [21, с. 85]. Вони є похідними від назв:

1) тварин та рослин: *Баран*, *Вовчик*, *Горобчук*, *Каращук* (карась), *Кобрин*, *Козлик*, *Кувіца* (кувік, кувіка – місцева назва сича або пугача), *Лопухович*, *Лопушик* (лопух); *Шуляк* (шуляк – птах або віл з опущеними рогами; шуліка), *Шишолік* < *Шишола* (шишулка – стручок, зелений горошок [59, с. 626] або шишка);

2) частин тіла: *Носик*, *Зубач* (може бути й розряду «**nomina personalia**» із вказівкою на особливості зовнішності носія);

3) явищ погоди: *Мороз*, *Морозенко*, *Морозюк*;

4) **предметів побуту, одягу, тканин:** *Крисик* (криси – відігнуті краї капеляха, посуду або човна [46, II, с. 307]; можливо, запозичення з російської зі значенням «гризун»), *Мережа* (риболовна сіть з великими вічками), *Миткалик* (миткаль, міткаль – тонка бавовняна тканина полотняного переплетення) [9, с. 680], *Шаровара* (шаровари – широкі штани); *Шворак* (швора – ремінь, в тому числі для мисливських собак; товстий мотузок) [2, с. 260], *Шилак* (шило, шия);

5) **їжі:** *Ковбасюк*;

6) **танців:** *Вегера* (вегера, вегеря – вид танцю) [13, I, с. 174];

7) **абстрактних назв:** *Голодюк*, *Доля* (доля, талан) [13, II, с. 107].

Останнє відповідає й іншим слов'янським іменам, які виводяться з тієї ж антропооснови, що й ім'я Долина [59, с. 204].

3.1.2. Прізвища, похідні від апелювативних означень особи

Прізвища, в основі яких лежать апелювативні означення, первісно ідентифікували людину за професією, родом діяльності, соціально-класовою належністю чи релігійними ознаками.

А. Прізвища, похідні від назв осіб за професією чи заняттям відображають економічне та культурне життя регіону, домінуючі види господарської діяльності його жителів, соціальний стан та віросповідання людей [21, с. 88].

Прізвища, похідні від лексики з виробничо-господарської галузі мають у своїй основі слова на позначення різних видів людської діяльності, зокрема промисловості, сільського господарства. Прикладами є *Бондарчук* < бондар – ремісник, що займався виготовленням бочок, діжок; *Бортник* < бортник – людина, яка займалася лісовим бджільництвом; *Гуменюк* < гуменний – панський службовець чи наглядач на гумні (на току); *Коваль*, *Ковальчук* < коваль; *Мельник*, *Мельничук* < мельник; *Швець*, *Шевчук* < швець.

Прізвище, похідне від лексеми на позначення соціального статусу, у прізвищевій системі села Городок зафіксовано лише одне – *Бідун* < бідний.

Б. Прізвища, похідні від назв осіб за місцем походження або проживання становлять чисельну групу. Вони були поширені в період, коли ще не було ustalених засобів ідентифікації особи. Серед прізвищ села їх налічуємо 21 одиницю (13,2%).

Іменниковими прізвищами, які вказують на географічне місце, поруч з яким жили їхні носії, є *Бакай* – річкова протока, яма в річці (з тюркського); *Грудік* < груд – пагорб, підвищення на болоті, де косять сіно; *Карданець* < Кордонець < кордон (за свідченнями носіїв, була допущена помилка в документах); *П'ятигорик* < п'ять гір. Катайконіми у своїй основі мають прізвища *Любитовець* < с. Любитів (Ковельський р-н, Волинська обл); *Подолян* < подолян – житель Поділля. На спосіб появи в селі вказує прізвище *Приходько* < прийти.

До прикметникових належать прізвища, утворені від повних відносних прикметників, що були похідними здебільшого від назв дрібних географічних об'єктів [21, с. 91]. Вони мотивовані ойконімами чи гідронімами Волині, сусідніх регіонів або ж Польщі, Білорусі чи Угорщини: *Домбровський* < м. Домброва (Польща); *Дубровський* < с. Дуброва (такий населений пункт є й у Львівській області, і в Білорусі); *Ковальський* < с. Ковалі (Львівська обл.; Білорусь); *Кобилецький* < с. Кобилець (Івано-Франківська обл.), р. Кобилець (Львівська обл); *Корецький* < м. Корець (Рівненська обл.); *Корчевський* < с. Корчів (с. Корчів Львівська обл.; с. Корчев в Польщі); *Куницький* < с. Великі Куниці (зараз с. Куниче, Польща); *Лісовецький* < с. Лісове (Волинська, Рівненська, Львівська обл.), с. Лісово (Волинська обл; Польща); *Потоцький* < с. Потоки (Вінницька обл.); с. Потічок (Івано-Франківська обл.), с. Поток (Польща); *Ремінський* < р. Ремінь (Рівненська обл); *Рибчинський* < балка Рибчина, Рибчинський струмок (Київська обл.); *Савицький* < с. Савичі (Хмельницька обл; Білорусь); *Смольський* < с. Смоли (Польща); *Тиханський* < можливо, півострів чи село Тихань (Угорщина) (носій прізвища – вихідець із Закарпаття).

Проте прізвищеві основи з формантом -ськ-, які є найчастотнішими, можна кваліфікувати не лише як відтопонімні, але і як відантропонімні. Наприклад, *Савицький* < Сава (від чоловічого особового імені), *Ковальський* < Коваль (від прізвиська за назвою професії), *Тиханський* < Тихан, Тихон (від чоловічого особового імені), *Куницький* < Куниця (від прізвиська, співвідносного з розрядом «nomina personalia»), *Смольський* < Смола (від прізвиська, співвідносного з розрядом «nomina impersonalia»).

До прізвищ, похідних від апелятивних означень особи, належать також похідні від етнонімів, що вказують на міграцію людей з однієї території на іншу або на зв'язки з представниками різних етнічних груп [21, с. 94]. В антропоніміконі села Городок ми виявили два прізвища з цієї категорії – *Ляхович* та *Ляшок* < лях – поляк.

3.1.3 Прізвища, похідні від іншомовних лексем та прізвища, походження яких не встановлено

Прізвища з іншомовними лексемами у своїй основі засвідчували контакти українців з іншими народами в період становлення прізвищевої системи. Серед прізвищ жителів села Городок ми зафіксували 10 одиниць цієї групи, що становить 5,8% від загальної кількості неповторюваних прізвищ. Найчастіше це були іншомовні власні імена чи їхні варіанти. Наприклад, *Алуба́єв* < Алубай (з казахської мови); *Григо́ла* < Григолай (з грузинської); *Джей* – утворене за допомогою афери́зи від польської форми імені Андрій – Анджей (*Drzej* < *Andrzej*); *Лясько́* < Лясь < Аляксандр (з білоруської).

Також зафіксовано прізвища, утворені від іншомовних апелятивів: *Ла́йтер* (з нім. *Leiter*) – керівник, провідник; *Масе́тич* (з рос. *масёт*) – коханець [63, с. 108]; *Ольхо́вик* (з рос. або біл. *ольха́*) – вільха, дерево родини березових; *Слупа́чик* (з пол. *słupak* або біл. *слупак*) – стовп [66, с. 67]; *Халик* (з тюрк. *halik*) – творець, бог; люди, народ [64, с. 379]; *Цан* (з нім. *Zahn*) – зуб.

До прізвищ з неясною семантикою основи відносимо ті, що зберегли у своїй основі діалектні чи запозичені слова, значення яких складно з'ясувати,

адже вони не фіксуються сучасними лексикографічними працями. До таких прізвищ належать *Аришулік, Момонт, Пігулко, Телебей, Кічол, Намонюк* та *Чуніс*.

Лише гіпотетично можемо зауважити таке. *Момонт* – від лексеми «момот», що є діалектизмом зі значенням «заїка», «буркотун». *Пігулко* – прізвище, суфіксальне оформлення якого, на думку П. Чучки, відповідає українському словотвору, але значення твірної основи Пігул- не з'ясоване [59, с. 449]. Лише в етнографічному збірнику 1910 року, присвяченому народним оповіданням, є згадка про опришка Пігула Попецуна [30, с. 159]. Очевидно, це було західноукраїнське особове ім'я чи прізвище. *Телебей* – можливим є варіант від діалектного слова «телібухи» – тельбухи – внутрішні органи вбитої тварини [2, с. 194] або ж від «теліп» - той, хто повільно йде, теліпається [13, V, с. 539]. *Кічол* < кіч, кич – з угорської *kicsi* – маленький [38, с. 187]; або *Кічол* < кіка, кічка (традиційний укр. жіночий головний убір; теж, що й кибалка).

3.2. Словотвір прізвищ

Структурно-словотвірний аналіз прізвищ допомагає встановити шляхи їх антропонімізації, тому є важливим етапом у характеристиці прізвищ як окремого класу антропонімів.

Проблемою залишається розроблення єдиної класифікації способів творення українських прізвищ, оскільки через різні підходи дослідників її досі не існує. Останнім часом ономасти виділяють два основні словотвірні способи виникнення прізвищ – семантичний (або ж лексико-семантичний, неморфологічний) та морфологічний (афіксальний). Саме цю класифікаційну схему покладено в основу нашого дослідження.

3.2.1. Лексико-семантичний спосіб творення

Зазначимо, що результати дослідження з цього підрозділу були опубліковані у формі тез доповіді автора в збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Філологія початку ХХІ сторіччя: традиції та новаторство» (30 вересня – 1 жовтня 2022 року, м. Київ) з присвоєнням DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-263-3/02>.

Зі 173 проаналізованих нами прізвищ села Городок зафіксовано 50 лексико-семантичних утворень, що в цілому становить 29% від загальної кількості неповторюваних антропоодиниць.

Прізвища, утворені лексико-семантичним способом, мають певні особливості. Це власні чи загальні назви, які через зміну своїх функцій перейшли до розряду прізвищ. При цьому сформувалися без допомоги спеціальних формантів, тобто без жодних структурних змін, лише шляхом семантичного переосмислення. Основою для їх появи стали власні імена, індивідуальні прізвиська, апелятивні означення особи та апелятивні назви. Основне завдання словотвірного аналізу прізвищ цієї групи полягає у встановленні функції слова, яку воно виконувало, поки не стало спадковим прізвищем.

В основі прізвищ, похідних від власних імен, лежать особові найменування людей, різні за походженням: утворені від християнських, давньослов'янських та іншомовних імен (детальніший аналіз здійснено в Розділі 1). За структурою можна виділити прізвища, співвідносні з повними особовими власними іменами у незмінній формі та з їхніми похідними варіантами, утвореними шляхом усічення чи суфіксації.

Серед прізвищ, похідних від чоловічих християнських імен, фіксуємо *Пронь* (усічено-суфіксальне утворення від Прокіп) та *Павлусь* (суфіксальне утворення від Павло), а серед похідних від іншомовних власних імен – *Джей* (усічена за допомогою афери́зи форма польського імені Анджей).

До прізвищ, співвідносних з апелятивами, належать ті, що утворилися від імен та прізвищ розряду «*nomina personalia*» та «*nomina impersonalia*», зокрема це віддієслівний прикметник (*Голубенний*), похідні та непохідні

іменники-апелятиви, які вказували на зовнішні та внутрішні характеристики носія (*Бабій, Горбач, Зубач, Носик*), були назвами тварин (*Баран, Вовчик, Козлик, Шуляк*), абстрактних понять (*Доля*), явищ погоди (*Мороз*), одягу та предметів побуту (*Шаровара, Мережа*), танців (*Вегера*). А також від апелятивів – назв професій (*Бортнік, Коваль, Мельник, Швець*), етнографічних груп (*Подолян*), та запозичення з інших мов (*Лайтер, Халик, Цан*).

Лексико-семантичним способом утворені також прізвища з формантами **-ок** (*Ляшок*) та **-ун** (*Бідун*) Суфікси тут не виконують патронімної функції, хоча є доволі продуктивними в українській і південнослов'янській антропоніміці. Прізвище *Ляшок* співвідносне з іменниковим апелятивом, утвореним за допомогою суфікса **-ок**, що надає йому нового демінутивного відтінку. *Бідун* походить від прикметникової основи; формант **-ун** раніше використовувався, як зазначає Ю. Редько, «для утворення зневажливо-насмішливих назв» [38, с 155].

До семантичних утворень належать і відтопонімні прізвища на **-ськ-ий** / **-цьк-ий**, оскільки вони є омонімами відносних прикметників: *Домбровський, Дубровський, Кобилецький, Ковальський, Корецький, Корчевський, Куницький, Лісовецький, Потоцький, Ремінський, Рибчинський Савицький, Смольський, Тиханський*.

Прізвища композитної будови теж відносимо до лексико-семантичного способу творення. Досліджуваний матеріал представлений словотвірною синтаксичною моделлю «прислівник + частина дієслова» – *Скороход*.

3.2.2. Морфологічний спосіб творення

Морфологічний спосіб творення онімів полягає у використанні формальних показників, що відрізняє його від семантичного. Такими формантами є, насамперед, суфікси. У досліджуваному матеріалі найпродуктивнішою виявляється саме суфіксація як найдавніший та найактивніший шлях утворення прізвищ. Таким чином утворилося 120 прізвищ в селі, що становить 69,3 % від загальної кількості неповторюваних антропоодиниць.

За узвичаєною класифікацією прізвищ морфологічного способу творення виділяють групи з посесивними, патронічними та поліфункціональними суфіксами.

Посесивність – це визначення назви об'єкта через його відношення до певної особи або предмета. Відповідно прізвища, утворені за допомогою суфіксів з посесивним значенням, виражали присвійність.

Модель із суфіксами **-ов** / **-ев** / **-єв**, **-ів** / **-їв** – досить давній спільнослов'янський тип прізвищ [21, с. 132].

Так, наприклад, антропооснова прізвища *Алубаєв* – з казахської мови, проте дістала суфікс **-єв-**, найімовірніше, через посередництво російської мови. Прізвища *Купріянов*, *Тітов*, *Федоров*, похідні від чоловічих християнських імен, утворені за допомогою суфікса **-ов**. Деякі дослідники вважають його використання наслідком зросійщення, коли ті ж самі присвійні прикметники на **-ів** записувалися за російським зразком уже із суфіксом **-ов** [13, VI, с. 127]. У нашому випадку носії цих прізвищ справді вихідці зі східних областей України, де подібна тенденція простежується найяскравіше. Але вважати усі прізвища з формантом **-ов** російськими чи зросійщеними – не зовсім правильно, позаяк суфікси **-ов** та **-ів** є генетично спорідненими і трапляються по всій території України, хоча й нерівномірно [50, с. 47].

Патронічно-посесивний суфікс **-ин** / **-ін** / **-їн** в українській мові утворює присвійні прикметники. Так виникли й родові прізвища на **-ин**, що, як правило, походили від імен та прізвищ на **-а** (**-я**). У жителів села Городок зафіксовано такі прізвища цієї групи: *Кобрин* (< Кобра), *Гурин* (< Гура), *Пінчугін* (< Пінчуга). Як бачимо, основою для них стали автохтонне прізвисько пізнішого походження та варіанти чоловічих християнських імен.

Прізвища з **патронічними** формантами (посесивно-патронічними суфіксами) досить продуктивні, оскільки відображають давню традицію іменування дітей за головою сім'ї. За часів Київської Русі вживання таких суфіксів мало виразний становий характер та вважалося привілеєм. Пізніше почало використовуватися серед нижчих верств для вираження форми пошани

та ввічливості [54, с. 133]. Цей тип представлений моделями із суфіксами **-ич**, **-ович** / **-евич**, **-енко**.

Суфікс **-ич** має праслов'янське походження і до сьогодні виконує свою першопочаткову функцію, утворюючи деякі імена по батькові [21, с. 148]. В антропоніміконі села є прізвища *Кузьмич* – від Кузьми, *Вакуліч* – від Вакули (народні форми канонічних імен Косма́ та Ву́кол відповідно) та *Масетич* (від російського діалектизму масет зі значенням «коханець») [63, с. 148].

Кількісно більше прізвищ з формантами **-ович** / **-евич**. До того ж суфікс **-ович** також зберіг свою функцію в сучасній українській мові та є головним словотвірним засобом в офіційних іменах по батькові чоловіків [21, с. 131]. Твірними основами таких прізвищ стали християнські імена (*Карпович* < Карпо, *Нестюкевич* < Нестор), автохтонні відкомполітивні імена (*Стоянович* < Стоян) та давньослов'янські відапелятивні іменування пізнішого походження (*Лопухович* < лопух, *Некришевич* < Некриш < не кришити).

Суфікс **-енко** до XIX ст. виконував подвійну функцію – творення прізвищ та найменування дітей, тобто виражав і патронімне, і демінутивне значення [21, с. 123]. Але з часом свою продуктивність практично втратив. Прикладами з нашої джерельної бази є прізвища *Тімченко* (похідне від форми чоловічого християнського імені Тимофій), *Дроботенко*, *Морозенко* (від іменувань розряду «*nomina personalia*» та «*nomina impersonalia*»), *Ляшенко* (від етноніма).

Поліфункціональні форманти виражають різне значення в структурі різних антропонімів, передусім патронімичне, демінутивне, а також творять катайконіми та назви професій. Вони представлені найбільшою кількістю різних суфіксів: **-ук**, **-юк**, **-чук**, **-ик**, **-ік**, **-чик**, **-к-о**, **-ець**, **-уха**, **-ак**, **-як**, **-ай**, **-ейко**.

Модель із формантами **-ук** / **-юк** / **-чук** – найчастотніша в селі (30% від загальної кількості неповторюваних прізвищ в селі). Такі результати збігаються із загальним поширенням цих суфіксів на Волині, де на сьогодні вони становлять найбільшу частку [23, с. 120]. Твірними основами для них стали:

а) християнські імена різної структури (наприклад, *Гордійчук, Матвійчук, Романюк* та інші, усього 28 одиниць);

б) давньослов'янські відкомполитні та відапелативні імена та прізвиська пізнішого походження (*Борисюк, Морозюк, Солопчук, Хилюк*, усього 18 одиниць);

в) апелативні характеристики особи (*Бондарчук, Гуменюк, Ковальчук, Мельничук, Шевчук*);

г) лексеми з неясною семантикою (*Намонюк*).

Формант **-ик / -ік** успадкований з давньоруської мови і досі вживається при творенні демінутивів від загальноживаної лексики [21, с. 148]. Так само продуктивним залишається формант **-чик** серед демінутивних загальних назв чоловічого роду. Прізвища, утворені за допомогою цих суфіксів, є другими за поширеністю в селі – 31 одиниця (17,9 % від усіх неповторюваних прізвищ в селі). Твірними основами для них стали християнські імена (напр., для *Власик, Луцик, Салівончик, Панічик* та інших), давньослов'янські відкомполитні імена (*Громик*), відапелативні імена і прізвиська пізнішого походження (напр., *Глущик, Лопушик, Неродик, Слупачик* тощо), у тому числі апелатив з російської чи білоруської мови (*Ольховик*), а також твірна основа з неясною семантикою (*Аршук*). До групи прізвищ відапелативної ознаки можна віднести також прізвище *Франтик*, яке хоч і має польське походження, але давно функціонує в українській мові, а також прізвище композитної будови *П'ятигорик* зі словотвірної-синтаксичної моделлю «числівник + частина іменника», оскільки після процесу онімізації до структури «П'ятигора» додався полісемантичний суфікс **-ик**.

Твірними основами для прізвищ з успадкованим суфіксом **-к-о** стали: чоловіче християнське ім'я (*Тишко*), дериват давньослов'янського імені-композита (*Божко*), давньослов'янські атохтонні особові імена та прізвиська (*Величко, Приходько, Сушко*) та іншомовна лексема (*Лясько*). Сюди, вірогідно, належить і прізвище із сумнівною семантикою антропооснови *Пігулко* [59 с. 449].

Суфікс **-ець** вживається і в апелятивах, і в ойконімах. Яскравим прикладом цього є два прізвища – *Карданець* (утворене від апелятива «кордон») та *Любитовець* (від ойконіма Любитов / Любитів), при цьому обидва вказують на територіальне походження або ж проживання першоносія. Прізвище *Мишковець* характеризується приєднанням суфікса **-ець** до посесивно-патронімного похідного на **-ов**.

Прізвища на **-уха** виражають згрубіло-зневажливе ставлення, наприклад, *Салуха* (< Сало), *Репету́ха* (репет < репетати). Антропоніми села Городок із суфіксом **-ак (-як)** утворено від давньослов'янського відапелятивного імені (*Біляк*), апелятивних характеристик осіб (*Шворак, Шилак*). Формант **-ай** – багатозначний та малопоширений. У нашому випадку він вживається для творення дериватів відкомполітичних слов'янських імен – *Балай* та *Буцмай*. Цю ж функцію виконує суфікс **-ейко**: *Борейко* < Бор < Борислав.

Серед проаналізованих антропоодиниць ми виокремлюємо *Кічол, Телебей* і *Чуніс*, оскільки встановити їхній спосіб творення наразі видається неможливим через етимологічну непрозорість.

Вживання подвійних прізвищ жителями села Городок не зафіксовано. На нашу думку, це пов'язано з відсутністю подібної практики серед мешканців та укоріненням давньої традиції обирати спільне прізвище для подружжя (фактично завжди прізвище саме чоловіка).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

За допомогою лексико-семантичного аналізу ми схарактеризували семантику твірних основ на базі розрізнення лексико-семантичних груп. Лексичною базою прізвищ жителів села Городок стала онімна та апелятивна лексика, характерна загалом для української прізвищевої системи.

Сучасні прізвища села підтверджують давню традицію називати дітей за іменем батька: у їхніх основах зафіксовані лише чоловічі християнські особові назви. Це найчисельніша група антропооснов села (56 одиниць, 32,4% від загальної кількості неповторюваних прізвищ). Прізвищ, похідних від давньослов'янських імен-комполітів немає, проте наявні 12 (7%), утворених на основі їхніх дериватів. Відапелятивні прізвища розряду «*nomina personalia*» та «*nomina impersonalia*» (31,2%) найчастіше вказували на особливості зовнішності людини, а також походили від назв живої природи. Апелятивні означення особи у прізвищах говорять про місце її походження чи проживання (12%), рід заняття чи професію (5,8%), належність до певного етносу (1,2%). Особливістю прізвищевої системи села є запозичення, найчастіше з польської та німецької (6,4%).

Структурно-словотвірний аналіз дозволив виділити 120 морфологічних та 50 лексико-семантичних утворень.

Прізвищ лексико-семантичного способу творення в антропоніміконі села 50 (29 %). Лексичною базою найчастіше ставали автохтонні давньослов'янські відапелятивні імена та прізвиська, апелятивні назви, у тому числі всі на позначення місця походження чи проживання, омонімічні з відносними прикметниками на **-ськ / -цьк**.

Морфологічним способом утворено 120 антропоодиниць (69,3%) (див. Додаток 5). Найбільш продуктивними серед них виявились утворення із суфіксами **-ук, / -юк, -чук** – 52 одиниці (30 %) та **-ик / -ік, -чик** – 31 одиниці (17,9 %). Такі результати підтверджують висновки науковців про їхнє переважно західноукраїнське поширення. Окремо ми виділили 3 прізвища, спосіб творення яких нам встановити не вдалося (1,7%).

ВИСНОВКИ

У погосподарських книгах села Городок Камінь-Каширського району Волинської області 1948 та 2023 рр. ми зафіксували 970 ім'явжитків на позначення жінок та 883 ім'явжитки на позначення чоловіків. Серед них виокремили 173 одиниці неповторюваних прізвищ, 243 одиниці особових імен та 14 іменних основ, зафіксованих в унікальних іменах по батькові. Вони ідентифікували 1853 мешканців села в період 1860–2023 рр. Відповідно до поставлених завдань ми здійснили аналіз антропонімів у кількох аспектах.

У результаті дослідження імен в межах груп за походженням ми виявили спільні ознаки із загальнонаціональним іменником. Лідерами за чисельністю стали християнські імена (86,7% від загальної кількості проаналізованих одиничних імен в селі). Вони мають грецьке, латинське, єврейське коріння, проте стали традиційними для України. Серед них є і найпоширеніші в селі за весь досліджуваний проміжок: *Микола* (66), *Анна* (*Ганна*) (65), *Іван* (63). Автохтонні слов'янські імена (6,25%) представлені композитами (*Станіслав*, *Мирослава*), іменами відкомпозитного (*Вадим*, *Божена*) й відапелятивного (*Світлана*) походження. 4,3% становлять запозичення із тюркської, польської, скандинавських та західноєвропейських мов (*Руслана*, *Яна*, *Олег*, *Аліна* тощо). Новотвором є лише *Лілія* (0,4%). Іменами зі спірною етимологією (2,3%) залишаються *Гліб*, *Калина*, *Ніна*, *Ляфурія*, *Палефіра*, *Парфіл*.

Завдяки кількісним підрахункам на хронологічних зрізах ми встановили, що іменник села Городок є динамічним. І хронологічний зріз (1860–1939 рр.) характеризується абсолютним домінуванням християнських імен (наприклад, *Іван*, *Григорій*, *Петро*, *Ганна*, *Марія*, *Явдокія*). Деякі з них є одиничними та більше не вживаються в наступних хронологічних зрізах (*Іларіон*, *Зосим*, *Омелян*, *Афанасія*, *Синклета*). При цьому «іменна повінь» 1920–1930-х рр. не була характерною для Західної Волині. Відхід від церковної традиції під час вибору імені дитини став можливим лише після зміни польської влади на радянську у 1939 році.

У II хронологічному зрізі (1940–1991 рр.) простежуємо процес збідніння іменника (48 особових імен ідентифікували 322 чоловіків та 39 імен – жінок), втрату давніх назв та появу автохтонних слов'янських імен композитів і запозичень (наприклад, *В'ячеслав, Леонід, Інна, Руслана*). У цей період набуває документальної фіксації український розмовно-побутовий варіант *Олеся* та російський *Альона*.

III хронологічний зріз (1991–2023 рр.) вирізняється розширенням антропонімікону, який поповнюють старовинні українські імена (*Дем'ян, Матвій, Тимофій, Варвара, Меланія, Серафима*). При цьому втрачають популярність імена першої десятки II хронологічного зрізу. Сьогодні в іменнику села функціонують всі групи за походженням.

Аналіз прізвищ мешканців села Городок ми здійснили у двох основних аспектах – за лексико-семантичними ознаками основ, від яких утворилися прізвища, і за структурно-словотвірними характеристиками прізвищ.

Лексичною базою прізвищ села виступають групи лексики, характерні для українських прізвищ загалом. Домінують антропоніми, а саме автохтонні імена та прізвиська пізнішого походження (відкомполіти, розряду «*nomina personalia*» та «*nomina impersonalia*») (38,2%): *Балай, Сушко, Вовчик*. Значна частка припадає на повні, усічені, усічено-суфіксальні та суфіксальні варіанти християнських імен (32, 4%), наприклад *Вакуліч, Левчик, Мишковець, Савонік*.

До прізвищ відапелятивного походження належать похідні від назв осіб за професією чи соціальним статусом (5,8%) – *Мельник, Шевчук, Бідун*; ті, що вказували на місце проживання першопосіїв та спосіб появи в селі (12%) – *Добровський, Карданець, Куницький, Приходько*; на етнічну належність (1,2%) – *Ляхович, Ляшенко*.

Прізвищами, похідними від іншомовної лексики є, наприклад, *Лайтер, Масетич, Цан* (6,4%). Нез'ясованими лишається 4% прізвищевих основ непрозорої семантики, зокрема *Пігулко, Телебей, Намоніок, Чуніс* та інші.

За допомогою структурно-словотвірного аналізу ми встановили, що прізвища мешканців села Городок утворені двома способами – лексико-семантичним та морфологічним.

Прізвища лексико-семантичного способу творення (шляхом онімізації й трансонімізації) становлять 29%. Їх представляють майже всі виділені за допомогою попереднього аналізу лексико-семантичні групи. Найпоширенішими є прізвища, похідні від імен та прізвиськ розряду «*nomina personalia*» та «*nomina impersonalia*», наприклад *Бабій, Вовчик, Доля, Мороз*, та відапелятивні прізвища – *Бортник, Коваль, Подолян*. Таким чином утворені й відтопонімні прізвища на **-ськ / -цьк** – *Корецький, Савицький, Смольський*, та прізвище композитної будови *Скороход*.

Зафіксовано 69,3% прізвищ морфологічного способу творення (шляхом суфіксації). Найпродуктивнішими є поліфункціональні суфікси **-ук / -юк, -чук**, наприклад *Борисюк, Волосюк, Шевчук, Шеметюк*; **-ик / -ік, -чик** – *Левчик, Неродик, Франтик, Шипелик*. Менш частотними є **-к-о** (*Божко*), **-ець** (*Любитовець*), **-уха** (*Салуха*), **-ак / -як** (*Біляк*), **-ай** (*Балай*), **-ейко** (*Борейко*). Найменш продуктивними виявилися патронімні суфікси **-ич / -іч** (*Кузьмич, Вакуліч*), **-евич / -ович** (*Нестюкевич, Лопухович*), **-енко** (*Дроботенко*). Посесивні та патронімно-посесивні форманти **-ов, -ев / -єв** мають прізвища *Купріянов, Федоров, Алубасєв*; **-ин / -ін / -їн** – *Кобрин, Гурин, Пінчугін*. Твірними основами для них служать усі проаналізовані групи лексики.

Ще 1,7% припадає на прізвища з невстановленим способом творення (*Аршук, Момонт, Пігулко, Кічол, Намонюк, Телебей, Чуніс*), що пов'язано із семантичною непрозорістю твірної основи.

Отже, антропонімія села Городок Камінь-Каширського району Волинської області має як загальнонаціональні, так і регіональні особливості та є складником антропонімної карти Волині й загалом України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія: навч. посіб. з регіон. діалектології для студентів спец. «Укр. мова та літ». Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 257 с.
2. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок. У 2 т. Т. 2 : О-Я. – Луцьк: ВДУ ім. Лесі Українки, 2000. 458 с.
3. Бачинська Г. В. Антропонімікон переселенців з Польщі на Тернопільщину : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2001. 19 с.
4. Белей Л. О. Ім'я дитини в українській родині. Харків : Фоліо, 2010. 285 с.
5. Белей Л. О. Українські імена колись і тепер. Київ : Темпора, 2010. 128 с.
6. Білорус А. І. Про особові назви Західної Волині XVI ст. Архіви України. 1970.№3. С. 36–42.
7. Буга Т. В. Динаміка особових імен Центральної Донеччини (кінець XIX - початок XX ст.) : автореф. дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Донецьк, 2010. 20 с.
8. Булава Н. Ю. Словотвірні особливості сучасних українських прізвищ Північної Донеччини. Записки з ономастики : зб. наук. пр. / відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса, 2005. Вип. 9. С. 37–47.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. Т. 8. 1728 с.
10. Волчанська Г. В., Нога Ю. Динаміка чоловічого іменника селища Компаніївки. Наук. записки КДПУ. Кіровоград, 2015. Вип. 137. С. 164–170.
11. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV – XVII ст. Київ: Наукова думка, 1988. 172 с.
12. Державна служба статистики України. URL: <http://database.ukrcensus.gov.ua> (дата звернення 16.03.2023).
13. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. Київ : Наук. думка, 1982–2012. Т. I–VI.
14. Єр'оміна О. В. Лінгвістичні засади вивчення прізвищ української мови.

- Український смисл. 2012. № 2. С. 47–53.
15. Єфименко І. В. Українські прізвищеві назви XVI ст. Київ, 2003. 168 с.
16. Ільченко І. І. Антропонімія Нижньої Наддніпрянщини: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 84 с.
17. Карпенко Ю. О. Спроба футурологічної ономастики (чоловічі імена). Ономастичні науки. 2008. № 2. С. 25–28.
18. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі найменування. Київ: Наукова думка, 1984. 152 с.
19. Колоїз Ж. В. Дещо про українські прізвища та їхню денаціоналізацію. Філологічні студії. Наук. вісник КДПУ. 2010. Вип. 4. С. 32-44.
20. Корнилович М. О. Народна родова ономастика на Волині наприкінці XVIII ст. і в I-й пол. XIX в. Етнографічний вісник ВУАН. Кн.9, 1930. С.127–131.
21. Кравченко Л. О. Українська ономастика: Антропоніміка: навчальний посібник. Київ : Знання, 2014. 239 с.
22. Крішан А. Чернчгородська волость у 70-их рр. XVI ст.: склад та володільці. Минуле і сучасне Волині та Полісся. Маневиччина, Чарторийськ і Кукли в історії та культурі рідного краю : матеріали всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., Луцьк-Маневичі, 17-18 груд. 2021 р.. Наук. зб. Вип. 71. Луцьк, 2021. С. 6-10.
23. Лісова Л. З історії вивчення антропонімії півдня Волинської області. Волинь філологічна: текст і контекст. 2012. Вип. 14. С. 111–120.
24. Лозко Г. С. Рідні імена. Слов'янський іменослов. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 368 с.
25. Макарець Ю. С. Варіантність в офіційному жіночому іменослові України: між нормою й аномалією. Культура слова. 2020. Вип. 93. С. 183-195.
26. Матвієнко А. М. Особові назви Західної Волині XVI ст. Друга республ. ономастична нарада. Київ: Наук. думка, 1962. С.146–148.
27. Медвідь-Пахомова С. М. Еволюція атропонімічних формул у слов'янських мовах : монографія. 2-ге вид., доп. і переробл. Ужгород : Вид. Олександрі Гаркуші, 2012. – 344 с.

28. Мельник І. Екологія українського антропонімікону. VARIA XXVII: zborník príspevkov z XXVII. kolokvia mladých jazykovedcov (Banská Bystrica – Šachtičky 21. 11. – 23. 11. 2018). Banská Bystrica, 2019. С. 98–108.
29. Миткалик Р. Н. Моє село, мої односельчани... : іст.-краєзн. нариси. Луцьк : Надстир'я, 2011. 347 с.
30. Народні оповідання про опришків. Зібрав Володимир Гнатюк. Етнографічний збірник. Львів, 1910. Т. 26. С. 159-161.
31. Нестерчук О. Г. Словотвір жіночих варіантів імен у прибузьких говірках. Лінгвостилістичні студії. 2015. Вип. 3. С. 127–134.
32. Нестерчук О. Г. Говіркова адаптація власних особових імен у західнополіському і середньополіському діалектах. Acta onomastica, LXIV. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2023. С. 104-111.
33. Панчук Г. Д. Антропонімія Опілля : автореф. дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Тернопіль, 1999. 18 с.
34. Півторак Г. П. З історії власних імен: Віталій, Мирон, Світлана. Українська мова і літ-ра в школі. Київ, 1986. №7. С. 68.
35. Плюшко О. В. Деякі теоретичні аспекти вивчення особового імені. Наук. записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство) : у 2 ч. 2007. Вип. 73, ч.1. С. 362–370.
36. Православна церква України. Календар і богослужбові вказівки URL: <https://www.pomisna.info/uk/tserkva/kalendar/>.
37. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ / Ю. К. Редько ; за ред. І. Варченко. Київ : Рад. шк., 1968. 253 с.
38. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ: Наук. думка, 1966. 216 с.
39. Свистун Н. О. Динаміка антропонімікону м. Тернополя ХІХ ст. (чоловічий український та польський іменникі). Наукові праці К-ПНУ ім. І. Огієнка. Філологічні науки. 2011. Вип. 28. С. 418–423.
40. Свистун Н. О. Статус подвійних імен (на матеріалі іменника м. Тернополя ХІХ ст.). Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство. 2014. Вип. ІІ(24). С. 233–238.

41. Свистун Н. О. Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX-XX ст.: монографія. Тернопіль: Крок, 2017. 198 с.
42. Сімейний кодекс України: від 10.01.2002. No 2008-IX. Дата оновлення: 19.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
43. Скорук І. Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 296 с.
44. Скорук І. Д. Прізвища-імена в антропоніміконі м. Луцька. Наук. вісник ВНУ імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк, 2012. No 1. С. 117–123.
45. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник / за ред.: В. М. Русанівського. Київ : Наукова думка, 1996. 335 с.
46. Словарь української мови / Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. Киев: Вид-во АН УРСР, 1958–1959. Т. I–IV.
47. Словник української мови / Гол. ред. І. К. Білодід. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 1–11.
48. Торчинський М. М. Етимологічні особливості власних назв. Лінгвістика : зб. наук. пр. Луганськ, 2010. No 3 (21), ч. II. С. 243–250.
49. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 550 с.
50. Фаріон І. Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів : Літопис, 2001. 371 с.
51. Фернос Ю. І. Прізвища Уманщини, утворені морфолого-синтаксичним способом. Лінгвістичні студії. Донецьк, 2009. С. 160–167.
52. Франко І. Я. Причинки до української ономастики. Зібрання творів : у 50 т. Т. 36 : Літературно-критичні праці. Київ : Наук. думка, 1982. С. 391–424.
53. Хвіщук О. В. Структурно-семантичний аналіз прізвищ жителів м. Нововолинська Волинської області: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2017. 275 с.

54. Худаш М. Л. До питання класифікації прізвищевих назв. З історії української лексикології / М. Л. Худаш ; відп. ред. Д. Г. Гринчишин. Київ : Наук. думка, 1980. С. 96–160.
55. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ: Наук. думка, 1977. 235 с.
56. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. No 2989-IX, No 2970-IX. Дата оновлення: 28.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
57. Черноус О. В. Динаміка особових імені м. Кіровограда у ХХ с. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 20 с.
58. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття : монографія. Київ : ТОВ «Папірус», 2008. 671 с.
59. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : Історико-етимологічний словник. Львів : Світ, 2005. 703 с.
60. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник. Ужгород: Ліра, 2011. 432 с.
61. Ющишина О. М. Прізвищеві назви і прізвища Центральної Хмельниччини XVII – XXI ст. : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2019. 294 с.
62. Илчев С. Речник на личите и фамилни имена у българите. София : БАН, 1969. 628 с.
63. Мельниченко Г. Г. Краткий ярославский областной словарь, объединяющий материалы ранее составленных словарей. Ярославль, 1961. 224 с.
64. Турецко-русский словарь: 48000 слов / А. Н. Баскаков и др. Акад. наук СССР, Ин-т востоковедения. М.: Русский язык, 1977. 966 с.
65. Mytnik I., *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku*. Warszawa 2010. 412 s.
66. Pátrovics P. Eastern Slavic-North Germanic Linguistic Contacts. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 47 (1-2), Budapest (Hungary), 59–72 pp.
DOI: <https://doi.org/10.1556/sslav.47.2002.1-2.6>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Погосподарська книга основних виробничих показників господарства №1-11 Городоцької сільської ради на 1947–1948 роки. Село Городок. 258 листів.
2. Погосподарська книга №1-2 на 2021–2028 роки Городоцького старостинського округу Прилісненської сільської територіальної громади Камінь-Каширського району Волинської області. 361 лист.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Показчик особових імен та їхніх варіантів

У *стовпчику 1* ми зазначили порядковий номер особових імен за алфавітом. У *стовпчику 2* подали особові імена мешканців села у формі, зафіксованій в словнику власних імен людей. У *стовпчику 3* зазначили кількість ім'явжитків у погосподарській книзі 2023 року. У *стовпчику 4* розглянули матеріал з погосподарської книги 1948 року; зазначили всі особові імена, їхні правописні варіанти, а також неповторювані імена по батькові, в основі яких лежить вказане ім'я. У *стовпчику 5* подали загальну кількість ім'явжитків в обох погосподарських книгах. У *стовпчику 6* проаналізували походження імен.

Умовні скорочення:

Відапелятив. – відапелятивне.

Відкомполит. – відкомполитне.

Грец. – грецьке.

Д.-єврей. – давньоєврейське.

Д-скандин. – давньоскандинавське.

Зх-європ. – західноєвропейське.

Латин. – латинське.

Спірна етим. – спірна етимологія.

Тюрк. – тюркське.

Чоловічий іменник

1	2	3	4	5	6
№	Ім'я	Кількість у 2023 р.	Правописні варіанти та їхня кількість у 1948 р.	Загальна кількість	Походження
1.	Автоном		<i>Автонон</i> (1)	1	Грец.
2.	Адам	1		1	Д.-єврей.
3.	Ананій		<i>Ананій</i> (1), <i>Онаний</i> (2)	3	Д.-єврей.
4.	Анатолій	15		15	Грец.
5.	Андрій	23	<i>Андрій</i> (5), <i>Андрей</i> (12)	40	Грец.
6.	Андрон		<i>Андронь</i> (2)	2	Грец.
7.	Антон	3	<i>Антон</i> (2)	5	Латин.
8.	Арсен		<i>Арсень</i> (1), <i>Арсенійович</i> (1), <i>Арсентійович</i> (1)	3	Грец.

9.	Артем	6	<i>Артем</i> (1)	7	Грец.
10.	Архип		<i>Архип</i> (4)	4	Грец.(калька а)
11.	Афанасій		<i>Афанасійович</i> (1)	1	Грец.
12.	Борис	1		1	Відкомпози т.
13.	Вадим	3		3	Відкомпози т.
14.	Вакула		<i>Вакула</i> (1)	1	Грец.
15.	Валентин	8		8	Латин.
16.	Валерій	14		14	Латин.
17.	Василь	18	<i>Василь</i> (34), <i>Василій</i> (2), <i>Васілій</i> (1)	55	Грец.
18.	Віктор	15	<i>Віктор</i> (2)	17	Латин.
19.	Віталій	11		11	Латин.
20.	Владислав	7		7	Власне ім'я- композит
21.	Влас		<i>Влас</i> (1)	1	Грец.
22.	Володимир	25	<i>Володимир</i> (4), <i>Володя</i> (2), <i>Владімір</i> (1)	27	Власне ім'я- композит
23.	В'ячеслав	<i>Вячеслав</i> (1), <i>В'ячеслав</i> (1)		2	Власне ім'я- композит
24.	Гаврило		<i>Гаврило</i> (1), <i>Гавришл</i> (1), <i>Гаврил</i> (1)	3	Д.-єврей.
25.	Георгій		<i>Георгій</i> (1)	1	Грец.
26.	Герасим		<i>Герасим</i> (1)	2	Грец.
27.	Гліб		<i>Глеб</i> (1)	1	Спірна етим.
28.	Гнат		<i>Гнат</i> (2), <i>Ігнат</i> (5), <i>Ігнатій</i> (2), <i>Ігнатий</i> (1)	10	Латин.
29.	Гордій		<i>Гордій</i> (2)	2	Грец.
30.	Григорій	3	<i>Григорій</i> (18), <i>Грыгорий</i> (2), <i>Гріша</i> (1)	23	Грец.

31.	Гурій		<i>Гурій</i> (1)	1	Д.-єврей.
32.	Давид		<i>Давід</i>	3	Д.-єврей.
33.	Данило	4		4	Д.-єврей.
34.	Дементій		<i>Дементій</i> (2)	2	Латин.
35.	Дем'ян	1		1	Грец.
36.	Денис	2	<i>Динис</i> (1)	3	Грец.
37.	Демид		<i>Димидовна</i> (1)	1	Грец.
38.	Дмитро	9	<i>Дмитро</i> (6), <i>Дмітро</i> (4), <i>Дмітрій</i> (2), <i>Дмитрій</i> (2)	24	Грец.
39.	Дорофей		<i>Дорофей</i> (1)	1	Грец.
40.	Еліазар	1	<i>Єлізар</i> (1)	2	Д.-єврей.
41.	Євген	2	<i>Євгеній</i> (1)	3	Грец.
42.	Євмен		<i>Ювмен</i> (1)	1	Грец.
43.	Євсей		<i>Ювсей</i> (1), <i>Євсей</i> (1)	2	Грец.
44.	Єгор	1		1	Грец.
45.	Єлисей		<i>Олисей</i> (1)	1	Д.-єврей.
46.	Захар		<i>Захар</i> (2)	2	Д.-єврей.
47.	Зіновій		<i>Зеновій</i> (1)	1	Грец.
48.	Зосим			1	Грец.
49.	Іван	17	<i>Іван</i> (23), <i>Іван</i> (24)	63	Д.-єврей.
50.	Ігор	6		6	Д.-скандин.
51.	Йіов		<i>Йіов</i> (1), <i>Гійов</i> (2), <i>Євлевна</i> (1)	4	Д.-єврей.
52.	Іларіон		<i>Ларіонович</i> (3), <i>Ларйон</i> (1), <i>Варйоновна</i> (1)	4	Грец.
53.	Ілля	7	<i>Ілья, Ілья</i> (1)	8	Д.-єврей.
54.	Іпатій		<i>Патійович</i>	3	Грец.
55.	Ісак		<i>Ісак</i> (1)	1	Д.-єврей.
56.	Йосип		<i>Йосип</i> (2)	2	Д.-єврей.
57.	Калина		<i>Калина</i> (1)	1	Спірна етим.
58.	Калістрат		<i>Калістрат</i> (3)	3	Грец.
59.	Карпо		<i>Карп</i> (2)	2	Грец.
60.	Касян		<i>Касіян</i> (2)	2	Латин.

61.	Кирик		<i>Кирик</i> (1)	1	Грец.
62.	Кирило		<i>Кирило</i> (1), <i>Кирил</i> (2)	3	Грец.
63.	Кіндрат		<i>Кондрат</i> (1)	1	Грец.
64.	Клим		<i>Клим</i> (3)	3	Латин.
65.	Корній		<i>Корній</i> (1)	1	Латин.
66.	Оконон		<i>Оконон</i> (1)	1	Грец.
67.	Костянтин	1	<i>Константин</i> (1), <i>Кость</i> (1)	3	Латин.
68.	Кузьма		<i>Кузьма</i> (4)	4	Грец.
69.	Лазар		<i>Лазур</i> (3)	3	Д.-єврей.
70.	Лев		<i>Левко</i> (1)	1	Грец.
71.	Леонід	2		2	Грец.
72.	Леонтій		<i>Леонтійович</i> (3)	3	Грец.
73.	Логвин		<i>Лігвін</i> (1)	1	Латин.
74.	Лука		<i>Лукашович</i> (4)	4	Грец.
75.	Макар		<i>Макаровна</i> (1)	1	Грец.
76.	Максим	10	<i>Максим</i> (5)	15	Латин.
77.	Маркіян		<i>Маркіян</i> (2)	2	Латин.
78.	Марко	<i>Марко</i> (2), <i>Марк</i> (1)		3	Латин.
79.	Мартин		<i>Мартин</i> (3)	3	Латин.
80.	Матвій	2		2	Д.-єврей.
81.	Мефодій		<i>Мефодій</i> (2), <i>Мифодій</i> (1), <i>Миходівна</i> (1)	4	Грец.
82.	Микита	<i>Нікіта</i> (1)	<i>Микита</i> (2), <i>Никита</i> (1)	4	Грец.
83.	Микола	41	<i>Микола</i> (5), <i>Миколай</i> (2), <i>Міколай</i> (6), <i>Ніколай</i> (10), <i>Николай</i> (4)	66	Грец.
84.	Мирон	1		1	Грец.
85.	Мирослав	1		1	Власне ім'я- композит
86.	Митрофан	1		1	Грец.
87.	Михайло	9	<i>Михаил</i> (6)	15	Д.-єврей.
88.	Міна		<i>Міна</i> (1)	1	Грец.
89.	Мойсей		<i>Мойсей</i> (1)	1	Д.-єврей.

90.	Назар	4	<i>Назар</i> (1)	5	Д.-єврей.
91.	Наум		<i>Наум</i> (2)	2	Д.-єврей.
92.	Нестор		<i>Нестер</i> (1)	1	Грец.
93.	Никифор		<i>Нікіфор</i> (6)	6	Грец.
94.	Окантий		<i>Окантий</i> (1)	1	Грец.
95.	Олег	7		7	Д.-скандин.
96.	Олександр	54	<i>Олександр</i> (1), <i>Александр</i> (4), <i>Аліксандровна</i> (1)	60	Грец.
97.	Олексій	9	<i>Олексій</i> (5), <i>Алексей</i> (2), <i>Олексий</i> (1)	15	Грец.
98.	Олефір		<i>Олиферівна</i> (1)	1	Грец.
99.	Омелян		<i>Омілян</i> (1), <i>Евмілян</i> (1), <i>Омелькович</i> (3)	5	Латин.
100.	Онисим		<i>Онисим</i> (2), <i>Онісімовна</i> (1)	3	Грец.
101.	Онуфрій		<i>Онуфрій</i> (1)	1	Грец.
102.	Остап		<i>Остап</i> (1)	1	Грец.
103.	Павло	5	<i>Павло</i> (4), <i>Павел</i> (3), <i>Павель</i> (1)	12	Латин.
104.	Панас		<i>Панас</i> (1)	1	Грец.
105.	Парфіл		<i>Парфіл</i> (1)	1	Спірна етим.
106.	Петро	2	<i>Петро</i> (17)	19	Грец.
107.	Пилип		<i>Пилип</i> (2)	2	Грец.
108.	Платон		<i>Платон</i> (1)	1	Грец.
109.	Потап		<i>Патапович</i> (1)	1	Грец.
110.	Прокіп		<i>Прокоп</i> (3)	1	Грец.
111.	Родіон	1		1	Грец.
112.	Роман	7	<i>Роман</i> (3)	10	Латин.
113.	Ростислав	2		2	Власне ім'я- комполит
114.	Руслан	6		6	Тюрк.
115.	Сава		<i>Сава</i> (1)	12	Д.-єврей.
116.	Самсон		<i>Самсонівна</i> (1)	1	Д.-єврей.
117.	Север'ян		<i>Севириян</i> (1)	1	Латин.
118.	Семен		<i>Семен</i> (6)	6	Д.-єврей.

119.	Сергій	33	<i>Сергей</i> (6)	39	Латин.
120.	Сидір		<i>Сидор</i> (2)	2	Грец.
121.	Сизон		<i>Сизонович</i> (1)	3	Грец.
122.	Сила		<i>Силовна</i> (1)	1	Грец.
123.	Сопрон (Супрун)		<i>Сопрунович</i> (1)	1	Грец.
124.	Спиридон		<i>Спиридонович</i> (1)	1	Грец.
125.	Станіслав	4		4	Власне ім'я- комполит
126.	Степан	3	<i>Степан</i> (6)	8	Грец.
127.	Тарас	7	<i>Тарас</i> (1)	8	Грец.
128.	Терентій		<i>Терешко</i> (5)	5	Латин.
129.	Тимофій	4		4	Грец.
130.	Тихон		<i>Тизон</i> (2)	2	Грец.
131.	Трифон		<i>Тріфон</i> (2)	2	Грец.
132.	Трохим		<i>Трохим</i> (4), <i>Трофім</i> (1), <i>Трохімович</i> (1)	6	Грец.
133.	Уліян		<i>Олиян</i> (1)	1	Латин.
134.	Устим	1		1	Латин.
135.	Фадей		<i>Фадейовна</i>	1	Д.-єврей.
136.	Федір	2	<i>Федір</i> (1), <i>Федор</i> (9)	13	Грец.
137.	Федот		<i>Федот</i> (2)	2	Грец.
138.	Феодосій		<i>Феодосій</i> (1)	1	Грец.
139.	Ферапонт		<i>Ферапон</i> (1)	1	Грец.
140.	Филимон		<i>Філімон</i> (2) <i>Тилимоновна</i> (1)	3	Грец.
141.	Харитон		<i>Хартон</i> (1),	1	Грец.
142.	Хома		<i>Хома</i> (1), <i>Фома</i> (2)	3	Д.-єврей.
143.	Юрій	15	<i>Юрко</i> (1)	16	Грец.
144.	Юхим		<i>Юхим</i> (6)	6	Грец.
145.	Явдоким		<i>Явдоким</i> (2)	2	Грец.
146.	Явтух		<i>Явтух</i> (1)	1	Грец.
147.	Яким		<i>Яким</i> (4)	4	Д.-єврей.
148.	Яків	1	<i>Яків</i> (1), <i>Яков</i> (5)	7	Д.-єврей.
149.	Ярмолай		<i>Ярмолай</i> (1)	1	Грец.

150.	Ярослав	6		6	Власне ім'я-композит
------	---------	---	--	---	----------------------

Жіночий іменник

№	Ім'я	Кількість у 2023 р	Правописні варіанти та їхня кількість у 1948	Загальна кількість	Походження
151.	Агафія		<i>Агафія</i> (3), <i>Агафія</i> (3),	6	Грец.
152.	Агрипина		<i>Агрипина</i> (6), <i>Агрипіна</i> (2), <i>Грипа</i> (3)	11	Латин.
153.	Аделіна	1		1	Зх-європ.
154.	Аліна	7		7	Зх-європ.
155.	Алла	3		3	Грец.
156.	Анастасія	8	<i>Анастасія</i> (4), <i>Настя</i> (16)	26	Грец.
157.	Ангеліна	4		4	Грец.
158.	Анна	<i>Ганна</i> (12), <i>Анна</i> (8)	<i>Ганна</i> (50)	65	Д.-єврей.
159.	Антоніна	1	<i>Антоніна</i> (2)	3	Латин.
160.	Афанасія		<i>Афанасія</i> (1)	1	Грец.
161.	Богдана	5		5	Грец. (калька)
162.	Божена	1		1	Відкомпозит
163.	Валентина	17		17	Латин.
164.	Валерія			1	Латин.
165.	Варвара	1	<i>Варвара</i> (12)	13	Грец.
166.	Василина	4	<i>Василина</i> (8), <i>Вася</i> (9)	19	Грец.
167.	Вероніка	2		2	Грец.
168.	Вікторія	6		6	Латин.
169.	Віра	3	<i>Вера</i> (5)	7	Грец. (калька)
170.	Владислава	2		2	Власне ім'я-композит
171.	Галина	28	<i>Галина</i> (3), <i>Галіна</i> (1), <i>Галя</i> (3)	31	Грец.
172.	Дарина	5		5	Грец.

173.	Дарія	1	<i>Дарія (2), Дарія (4), Дарка (1)</i>	8	Грец.
174.	Діана	4		4	Латин.
175.	Домініка	1		1	Латин.
176.	Домна		<i>Домна (4), Дімна (1)</i>	5	Латин.
177.	Евеліна	1		1	Зх-європ.
178.	Емілія	1		1	Латин.
179.	Еріка	1		1	Д-скандин.
180.	Єва	2	<i>Єва (1), Ева (4)</i>	7	Д.-єврей.
181.	Євгенія	2	<i>Ювгеня (1), Евгеня (1)</i>	4	Грец.
182.	Єлизавета	1	<i>Елисовета (1), Єлисовета (1), Лисовета (3)</i>	6	Д.-єврей.
183.	Єфимія		<i>Ефимія (1), Єфімія (1), Ефімія (1) Юхимка (5)</i>	8	Грец.
184.	Єфросинія		<i>Ефросинія (1), Пріська (8)</i>	9	Грец.
185.	Зінаїда	1	<i>Зінаїда (1), Зіня (1), Зиня (1),</i>	4	Грец.
186.	Зоя	1	<i>Зоя (1)</i>	2	Грец.
187.	Іванна	4		4	Д.-єврей.
188.	Інна	4		4	Латин.
189.	Ірина	16	<i>Ярина (14)</i>	29	Грец.
190.	Капітоліна		<i>Капитоліна (1)</i>	1	Латин.
191.	Карина	<i>Каріна (4)</i>		4	Латин.
192.	Катерина	5	<i>Катерина (18), Екатерина (4)</i>	29	Грец.
193.	Кулина		<i>Кулина (5), Акуліна (3)</i>	8	Лат.
194.	Лариса	5		1	Грец.
195.	Ліана	1		4	Зх-європ.
196.	Лідія	8		29	Грец.
197.	Лілія	1		5	Д-скандин.
198.	Ліна	1	<i>Ліна (1)</i>	1	Грец.

199.	Лукера		<i>Лукера</i> (2)	2	Грец.
200.	Лукія		<i>Лукія</i> (6)	6	Латин.
201.	Любов	3	<i>Любка</i> (1)	4	Грец. (калька)
202.	Людмила	18	<i>Людмила</i> (2)	19	Власне ім'я- компонент
203.	Ляфірія		<i>Ляфірія</i> (2)	1	Спірна етим
204.	Маргарита	3		3	Латин.
205.	Марина	1	<i>Марина</i> (2)	3	Латин.
206.	Марія	20	<i>Марія</i> (2), <i>Марія</i> (12), <i>Маря</i> (4)	58	Д.-єврей.
207.	Марфа		<i>Марфа</i> (8)	8	Грец.
208.	Мар'яна	1	<i>Мар'яна</i> (1)	2	Латин.
209.	Меланія	1	<i>Милашка</i> (1), <i>Мелашка</i> (2), <i>Меланія</i> (1)	5	Грец.
210.	Мирослава	8		8	Власне ім'я- компонент
211.	Мілана	3		3	Відкомпози
212.	Мотрона		<i>Мотрона</i> (3), <i>Мотруна</i> (13), <i>Матруна</i> (1)	17	Латин.
213.	Надія	25	<i>Надія</i> (1), <i>Надія</i> (2), <i>Надежда</i> (1), <i>Надя</i> (8)	36	Грец. (калька)
214.	Наталія	27	<i>Наталія</i> (12), <i>Наталія</i> (1), <i>Наталка</i> (1)	36	Латин.
215.	Неоніла		<i>Неоніла</i> (1), <i>Онїла</i> (1)	2	Грец.
216.	Ніка	1		1	Грец.
217.	Ніна	17	<i>Нина</i> (2)	17	Спірна етим
218.	Оксана	10	<i>Ксеня</i> (8), <i>Оксеня</i> (9)	27	Грец.
219.	Олександра	4	<i>Олександра</i> (1), <i>Александра</i> (1), <i>Ликсендра</i> (2), <i>Ліксандра</i> (1)	9	Грец.

220.	Олена	<i>Олена (22), Альона (2)</i>	<i>Олена (2), Єлена (3), Елена (4)</i>	31	Грец.
221.	Олеся	4		4	Грец.
222.	Ольга	25	<i>Оля (1)</i>	40	Д.-скандин.
223.	Онися		<i>Онися (2)</i>	2	Грец.
224.	Павліна	2	<i>Павліна (1)</i>	2	Латин.
225.	Палагея		<i>Палагея (8), Палагія (4), Палажка (2)</i>	12	Грец.
226.	Палефіра		<i>Палефіра (1)</i>	1	Спірна етим.
227.	Параска		<i>Параска (16)</i>	16	Грец.
228.	Пестина		<i>Пистина (4)</i>	4	Грец.
229.	Поліна	2		2	Латин.
230.	Руслана	1		1	Тюрк.
231.	Салимона		<i>Салимона (1)</i>	1	Д.-єврей.
232.	Світлана	20		20	Відапелятин.
233.	Серафима	1		1	Д.-єврей.
234.	Секлета		<i>Синклета (1), Симклета (1)</i>	2	Грец.
235.	Соломія	3		3	Д.-єврей.
236.	Сусанна		<i>Сосанна (1)</i>	1	Д.-єврей.
237.	Софія	14	<i>Софія (1), Зофія (2)</i>	14	Грец. (калька)
238.	Степанида (Стефанія)	<i>Стефанія (2)</i>	<i>Степанида (2), Степаніда (5), Степаніна (1), Степанина (1),</i>	10	Грец.
239.	Суламита	1		1	Д.-єврей.
240.	Таїсія	1	<i>Таїса (1), Тауса (3)</i>	4	Грец.
241.	Тамара	4	<i>Тамара (1)</i>	4	Грец.
242.	Тетяна	31	<i>Тетяна (1), Титяна (1), Татяна (2), Татьяна (6),</i>	39	Латин.
243.	Улита		<i>Іуліта (1), Оліта (7)</i>	8	Латин.
244.	Уляна	2	<i>Уляна (2), Улянна (1), Ульяна (4),</i>	12	Латин.

			<i>Оляна (3), Ольяна (1)</i>		
245.	Устина		<i>Устина (2), Юстина (4)</i>	6	Латин.
246.	Февроня		<i>Февроня (5), Хавроня (1)</i>	6	Грец.
247.	Федора		<i>Федора (9)</i>	9	Грец.
248.	Федоська		<i>Федоська (4)</i>	4	Грец.
249.	Фекла		<i>Фекла (), Текля (2), Текля (1)</i>	7	Грец.
250.	Хартина		<i>Хартина (2)</i>	2	Грец.
251.	Христина	2	<i>Христина (1), Христя (3)</i>	6	Грец.
252.	Юлія	9		9	Латин.
253.	Явдокія		<i>Явдокія (20), Явдоська (4), Явдокія (1), Евдокія (1)</i>	26	Грец.
254.	Яна	2		2	Польське
255.	Ярослава	1		1	Власне ім'я- композит

Додаток 2

Показчик прізвищ жителів села Городок

У *стовпчику 1* ми зазначили порядковий номер прізвищ за алфавітом. У *стовпчику 2* подали прізвища, зафіксовані в погосподарських книгах 1948 та 2023 років, в орфографічно та етимологічно правильній формі або в якій вони офіційно задокументовані сьогодні. У *стовпчику 3* розглянули правописні варіанти прізвищ, зафіксовані в погосподарській книзі 1948 року. У *стовпчику 4* зазначили кількість носіїв вказаних прізвищ згідно з погосподарською книгою 1948 року. У *стовпчику 5* подали кількість носіїв прізвищ станом на 01.01.2023 р. згідно з погосподарською книгою 2023 року.

№	Прізвище	Правописні варіанти у 1948 р.	Кількість носіїв у 1948 р.	Кількість носіїв у 2023 р.
1.	Алубаєв			1
2.	Антончик			1
3.	Аршулік		6	
4.	Бабій		12	7
5.	Бакай			3
6.	Балай		19	6
7.	Баран			3
8.	Бідун		2	
9.	Біляк			2
10.	Богайчук			3
11.	Божко			2
12.	Бондарчук		2	
13.	Борейко			1
14.	Борисюк		174	68
15.	Бортник	<i>Бортнік</i>		2
16.	Буцмай			4
17.	Вавдійчик			1
18.	Вакуліч		54	21
19.	Василюк			3
20.	Вегера	<i>Вегеря</i>	38	21
21.	Величко			1
22.	Веремчук			3

23.	Власик			5
24.	Власюк			2
25.	Вовчик	<i>Волчик</i>	2	4
26.	Волосяк		12	8
27.	Гац		8	
28.	Глущик		13	15
29.	Голодюк		28	8
30.	Голубенний			4
31.	Горайчук		6	14
32.	Горбач			4
33.	Гордійчук		4	
34.	Горкавчук			1
35.	Горобчук			2
36.	Григола		5	5
37.	Громик			6
38.	Грудік			4
39.	Гуменюк			9
40.	Гупалик			1
41.	Гурин			5
42.	Данилюк		1	3
43.	Демчук			2
44.	Джей			4
45.	Дмитрук			2
46.	Довжик			2
47.	Доля			5
48.	Домбровський			3
49.	Дроботенко			5
50.	Дубровський	<i>Добровський</i>	12	22
51.	Завіша			2
52.	Зенюк		6	3
53.	Зубач			3
54.	Каращук			3
55.	Карданець			8
56.	Карплюк			2
57.	Карпович			2
58.	Киндюк			2
59.	Кистенюк			2
60.	Кічол		4	3

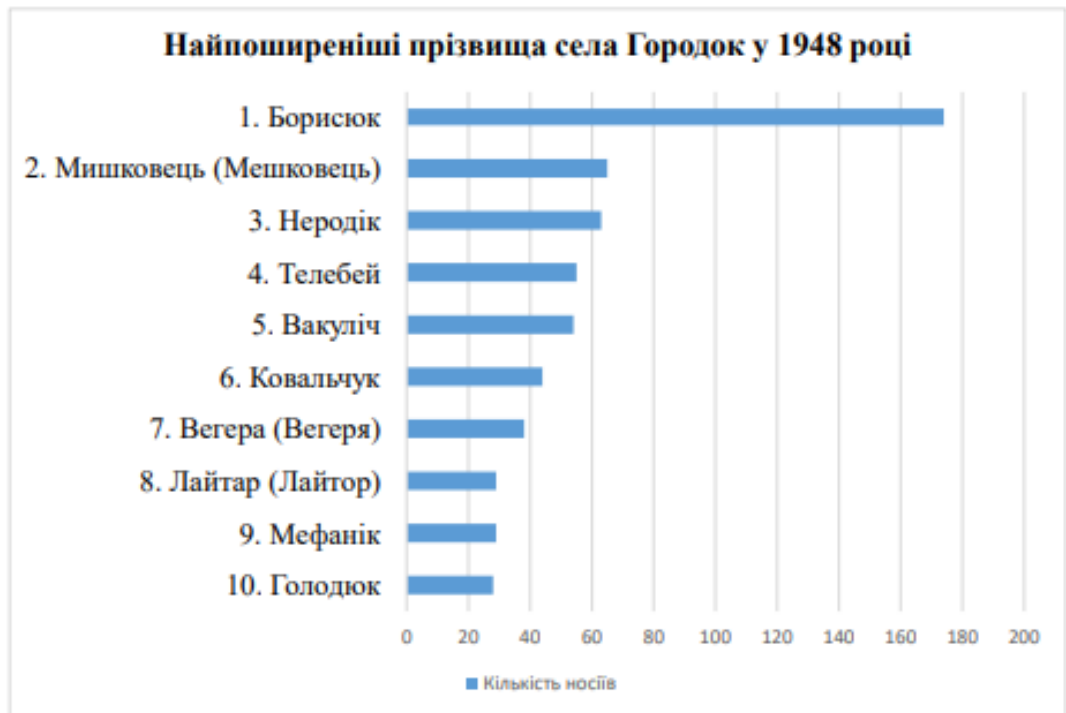
61.	Кобилецький			3
62.	Кобрин			6
63.	Коваль			10
64.	Ковальський			2
65.	Ковальчук		44	50
66.	Ковбасюк		1	4
67.	Козлик		2	
68.	Корецький			2
69.	Корчевський		6	
70.	Коснюк		2	6
71.	Крисик		14	8
72.	Кувіца		13	9
73.	Кузьмич			9
74.	Куницький			1
75.	Купріянов			4
76.	Купріянич			2
77.	Кучерук			11
78.	Лайтер	<i>Лайтар, Лайтор</i>	29	2
79.	Левчик			15
80.	Левчук			1
81.	Линдюк			1
82.	Лісовецький			3
83.	Лопухович		11	9
84.	Лопушик		1	
85.	Лук'янчук	<i>Луканичук</i>	3	4
86.	Луцик			1
87.	Любитовець			2
88.	Лясько		7	
89.	Ляхович			1
90.	Ляшок		8	
91.	Мартинюк			2
92.	Масетич			2
93.	Матвійчук		9	
94.	Мельник		8	6
95.	Мельничук			6
96.	Мережа			5
97.	Мефанік		29	27
98.	Миткалик		6	4

99.	Мифанік		3	12
100.	Мишковець	<i>Мешковець</i>	65	18
101.	Міщук			5
102.	Момонт			10
103.	Мороз			2
104.	Морозенко		13	1
105.	Морозюк		1	
106.	Намонюк			2
107.	Некришевич			3
108.	Неродик	<i>Неродік</i>	63	28
109.	Нестюкевич		12	1
110.	Носик			2
111.	Ольховик		12	
112.	Оніщук			6
113.	Остапчук			2
114.	Павлусь			4
115.	Панічик			4
116.	Пилипчук			2
117.	Пігулко			2
118.	Пінчугін			4
119.	Подолян			1
120.	Потоцький	<i>Потоцкій</i>	14	4
121.	Приходько			7
122.	Прокопчук			2
123.	Пронь			5
124.	П'ятигорик			6
125.	Ремінський			13
126.	Репетуша			1
127.	Рибчинський		5	
128.	Романік			15
129.	Романюк		3	5
130.	Савицький			1
131.	Савонік			4
132.	Савчук		3	26
133.	Салівончик			5
134.	Салуха			3
135.	Семенюк			7
136.	Скороход			7

137.	Слупачик		4	
138.	Смійчик		27	12
139.	Смічик			4
140.	Смольський		9	2
141.	Солопчук	<i>Солобчук</i>	3	1
142.	Стоянович			6
143.	Сушко			2
144.	Телебей		55	16
145.	Тимченко			4
146.	Тиханський			1
147.	Тишко		6	
148.	Тітов		4	
149.	Устимчук			3
150.	Федоров			1
151.	Федорчук			1
152.	Філюк			6
153.	Франтик			4
154.	Халик		6	7
155.	Хилюк		5	
156.	Цан			2
157.	Чуніс			1
158.	Шаровара			3
159.	Швець			10
160.	Шворак			5
161.	Шевчук			9
162.	Шеметюк			5
163.	Шилак			12
164.	Шипелик			6
165.	Шишолік			4
166.	Шуляк			3
167.	Шумік		12	2
168.	Якимчук		9	8
169.	Яремчук			3
170.	Ярошик			5
171.	Ярощук		17	6
172.	Ясюк		13	10
173.	Яцук			9

Додаток 3

Популярність прізвищ у погосподарських книгах 1948 і 2023 рр.

Додаток 4

Лексична база прізвищ села Городок

	Антропоніми						Апелятиви			Іншомовні лексеми	З непрозорою семантикою
	Християнські імена		Автохтонні пізнішого походження				Професії чи заняття	Місце походження чи проживання	Етнічними		
	Чоловічі	Жіночі	Композити	Відкомпонентні	Відапелятивні						
					«Nomina personalia»	«Nomina impersonalia»					
Кількість	56	0	0	12	28	26	10	21	2	10	7
Відсоток %	32,4	0	0	7	16,2	15	5,8	12	1,2	6,4	4

Додаток 5

Продуктивність формантів у прізвищах села Городок

Формант	Твірні лексеми					Разом	Відсоток % (від загальної к-сті прізвищ села)
	Антропоніми			Апелятиви	Інші*		
	Християнські імена	Автохтонні пізнішого походження					
		Чоловічі	Відком- позитні				
-ук, -юк / -чук	28	4	14	5	1	52	30,0
-ик, -ік / -чик	13	1	12	2	4	31	17,9
-к-о	1	1	3	-	2	7	4,0
-ович / -евич	1	1	2	-	-	5	2,9
-ов / -ев, -єв	3	-	-	-	1	4	2,3
-енко	1	-	2	1	-	4	2,3
-ич	2	-	-	-	1	3	1,73
-ин / -ін, -їн	2	-	1	-	-	3	1,73
-ець	-	-	-	3	-	3	1,73
-ак, -як	-	-	3	-	-	3	1,73
-уха	1	-	1	-	-	2	1,15
-ай	-	2	-	-	-	2	1,15
-ейко	-	1	-	-	-	1	0,57

*Інші – іншомовні лексеми та лексеми непрозорої мотивації.